

e ekmek ve gül

5 Eylül 2026 Cumartesi | Sayı: 194

Eylül rüzgarıyla insanca bir yaşam

İÇİNDEKİLER

Türkiye'de tam gaz baskı süreci ve dalgakıranlar.3
Laçın Barış

Sendikaları yeniden iş yerlerinden kurmak.....5
Emek Hareketi

DOSYA

AKP'nin 25 yılı: Kuşatma, saldırı, direniş

25 yılın ağırlığı, kadınların direnci.....7

Prof. Dr. Gamze Yücesan Özdemir

İktidarın kadın haklarına saldırısında

25. Yılı.....8

Av. İlke Işık

Kadınların hayatı daralıyor.....9

Cemre Kavuker

25 yılın öteki tarihi:

Vazgeçmedik, direndik, değiştirdik....10

Av. Sevil Aracı

AKP'nin 25 yılı bize ne gösterdi,

şimdi ne yapmalı?.....11

Sıla Altun

25 yılın yükünü nasıl sırtımızdan atacağız?

Eylül ayı geldi çattı. Kavurucu sıcaklar çok ufaktan da olsa dağılmaya başladı; ancak çocuğun okul masraflarının, kışa hazırlığının ateşiyle yanıyor şimdi işçi ve emekçi kadınlar. Okul kayıt paraları, kırtasiye harcamaları, konserve için alınan domates, biber... Bir yandan da kışın yaklaşmasıyla birlikte gelecek yeni zamlar, yeni harcama kalemleri... Geçim derdi geçtiğimiz yılın çok ötesinde bir ateş düşürecek ocaklara, belli.

Bugün bir mutfakta, bir okul çantasında, bir pazar filesinde karşımıza çıkan bu tablo sadece bugünün hikâyesi değil. 25 yıldır hayatlarımızı şekillendiren politikaların, her geçen yıl biraz daha büyüyen faturasının hikâyesi. Kamusal olanın adım adım piyasaya açıldığı, emeğin ucuzlatıldığı, güvencesizliğin yaygınlaştırıldığı, sosyal hakların budandığı, demokrasinin kırıntılarına dahi katlanılamayan bu düzenin yükü kadınların sırtında birikiyor. Eylül sayımızdaki dosyada, tam da bu yükün nasıl bir tarihsel süreçten geçerek sırtlarımıza yüklendiğini inceliyoruz.

Ama kadınların taşımak zorunda kaldığı yük yalnızca sofralarında, evlerinde birikmiyor. Demokratik hakların gaspında, barış talebinin karşısında iktidarın yaptığı "hileli" hesaplarda ve daha nice alanda gittikçe ağırlaşıyor. İşçi ve emekçi kadınlar ise bütün bu yükün karşısında ne yapacağını, nasıl yan yana geleceğini, nasıl bir güç yaratacağını tartışıyor.

Bu sayımızda biraz da bu soruların peşine düşüyoruz: 25 yılın yükünü nasıl sırtımızdan atacağız? Çocuklarımızın eğitiminden emeğimize, barıştan demokrasiye uzanan bu mücadelede sözümüzü ve gücümüzü nasıl örgütle-yeceğiz?

Dergimizin Eylül sayısının bu sorulara yanıt oluşturabilecek alanlar yaratabilmesi umuduyla, tüm kadınlara iyi okumalar diliyoruz...

Kapak çizimi: Dilan Mine Uğurlu/Ekmek ve Gül | Sunu görseli: Pixabay

ekmek ve gül
posta@ekmekvegul.net

Günlük EVRENSEL Gazetesi'nin ücretsiz özel ekidir.

Türü: Yaygın süreli
Bülten Basın Yayın Reklamcılık
Tic. Ltd. Şti.

Adına Sahibi: Kürşat Yılmaz
Genel Yayın Yönetmeni: Hakkı Özdal
Sorumlu Yazışları Müdürü: Andaç Aydın Arıdurur

Yönetim Yeri: Adres: Göl-
bahar Mahallesi, Oya Sokak,
Tümer Plaza No: 7, Kat: 4
Daire: 9 34394 Şişli/İSTANBUL
Tel: (0212) 909 48 01
Faks: (0212) 654 15 04

Dağıtım: Turkuvaş Dağıtım AŞ **İstanbul Baskı:** Arslan Güneydoğu Ga-
zetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Osmangazi Mah. 3143 Sk. No:6/2
Esenyurt/İstanbul **Adana Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Yeni Doğan Mh. 2108 Sk. No: 18/A Yüreğir/ADANA **Ankara Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Saray Osmangazi Mh. Sütçü İmam Sk. 2108 Sk. No: 33 Pursaklar/ANKARA **İzmir Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Met-
al İşleri San. Sit. 2. Cadde No.93 Kısıkköy, Menderes/İzmir **Trabzon Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik Matbaacılık ve Kağıtçılık AŞ Ar-
aklı Yolgören Mah. Dedekorkut Cad. No: 55 dd Araklı/Trabzon

Türkiye’de tam gaz baskı süreci ve dalgakıranlar

Laçın Barış

Türkiye yakın tarihinde belirleyici ve geleceğimizi doğrudan etkileyecek bir dönemden geçiyoruz. Dünyada ve Türkiye’de bizleri etkileyen, birbirine bağlı üç ana etkeni şöyle özetleyebiliriz. Birincisi, emperyalist bloklar arasındaki çatışmanın yeni bir dünya ve yeni bir Ortadoğu yarattığı tablo. Ki Türkiye burada Batı bloğunda, Trump ile ele ele yürüyor. İkincisi Türkiye’nin ekonomisi ve içerideki sermaye bloğunu güçlendirmek ve muhafaza etmek için yapılan koruma kalkanları ve üçüncüsü de iç siyasette muhalefete baskı, faşist bir rejimin inşasını tamamlamak.

ABD’nin güvenilir taşı

Bu üç temel mesele birbirine bağlı, hepsi birbirinden etkilenen temel tartışmalar. Trump’ın Türkiye’yi Ortadoğu’da yeni bir oyun kurucu olarak belirlemesi, Suriye ve Irak’ta etkisini arttırması ve belirli imtiyazlar vermesi belirli ihtiyaçlarla paralel ilerledi. Çin ve Rusya’nın etkisini en aza düşürmek isteyen Trump, Ortadoğu’daki istediklerine sadece İsrail ile erişmeyeceğini çok iyi anladı. Keza İran ile süren savaştan istediği hiçbir şeyi alamayan Trump, Kasım ayındaki seçimlerde başına geleceklerin hesabını düşünüyor.

Trump’a karşı öfke ABD’de günden güne büyüyor. Özellikle kadınların Trump’a karşı tepkilerin bir yanı da Ortadoğu’daki savaşların faturasının

kadınlara kesilmesinden dolayı. Bir örnek verelim; ABD’nin 2026 bütçe teklifinde Savunma Bakanlığı’na yüzde 13 artış öngörülürken, neredeyse diğer tüm federal kurumlar ciddi kesintilerle karşı karşıya kaldı.

Konut, eğitim, beslenme ve sağlık gibi alanları destekleyen programlara yönelik kesintiler meydana geldi. Bu bütçede özellikle hamile ve doğum sonrası kadınlara yönelik Kadınlar, Bebekler ve Çocuklar için Özel Beslenme Programı bütçesinden yaklaşık 300 milyon dolar kesilmesini de barındırıyordu. Bu sadece bu süreçte yaşananların örneklerinden biri.

Dolayısıyla Trump’ın yeniden aday olup olamayacağı, seçilip seçilemeyeceğine dair çok fazla tartışma ve soru işareti var.

Ancak ABD siyasetini kişilere indirgememek lazım. Zira ABD’de kendi içinde farklı sermaye bloklarının çatışması ve bu bloklardan hangisinin ne zaman güç sahibi olduğuyla alakalı olarak belirli siyasetler izleniyor. Ancak hepsi, Çin ve Rusya rekabeti açısından ortak tutumda ilerliyorlar. Bu noktada Türkiye’nin, ABD’nin

önümüzdeki yıllar için planladığı tabloya uyum sağlamak üzere destek bulması ve bu doğrultuda ilerlemesi, rejimini güçlendirmek ve faşizmi hızla inşa etmek isteyen AKP iktidarı için de adeta bal kaymak oldu.

İç cephe, süreç ve yeni anayasa

Erdoğan’ın yeniden aday olabilmesi için çetrefilli görünse de tüm tuşlara basılıyor. Baskı ve zorla yaptırılan, “yok artık” dediğimiz her şey tek tek gerçekleşiyor. AKP dışındaki belediyelere operasyonlar devam ediyor, Üsküdar

Belediye Başkanının tutuklanması ve devamında İBB davalarının gösterdikleri, “tam gaz baskı”yla devam eden AKP iktidarını ortaya seriyor. Halkın, kadınların seçtiği tüm belediyelere tek tek tehdit, gözdağı, korku veya suçlamayla operasyonlar yapılıyor, AKP, halkın iradesini gasbediyor. Keza bu operasyonlar sadece Yeni Parti’yi veya CHP belediyelerini kapsamıyor.

Daha düne kadar iktidarın zemin hazırladığı, beslediği, sırtını sıvazladığı, tam anlaşılmaması bile politik yönüne yaradığı için hoş gördüğü cemaatlere bile operasyon yapıyor. Deniz Göktaş aylardır tutuklu, sanatçılar baskılanıyor, konserler iptal ediliyor. Kısacası: Erdoğan’a “uymayan” herkes tasfiye ediliyor.

Antidemokratik bir yapıdan demokrasi bekleyemeyiz

İmralı ile ilerleyen süreç ve sonuçlarını da bu bağlamdan ayrı değerlendiremeyiz. Ancak bu süreç, Türkiye’nin içinde çeşitli eleştirilerle ilerliyor. Kürt halkı bu sürecin şeffaf ilerlemediğini ➔

Fotoğraflar: Ekmek ve Gül

ve sonuçlarının kapsayıcı olmadığını dile getiriyor.

Gidişat, Erdoğan'ın ihtiyaç duyduğu "yeni

iç cephe" ve yeni Anayasa tartışmalarını düşündürüyor. Sadece son iki yıla baktığımızda Meclisten geçen kadınların tamamen zararına olan yasalar da bu hazırlığın bir parçası. Suça sürüklenen çocuklar, müstehcenlik, nafaka ve sayabileceğimiz onlarca yasa aslında çocukların, kadınların kazanılmış haklarının gasbedilmesi. Şimdi bahsi geçen ve tekrar gündem olan yeni Anayasanın ne olacağı da ortada.

Suriye'den örnek vermek gerekirse, SDG'nin entegrasyonu tartışılırken Kürtler açısından dil ve eğitim haklarının anayasal güvence altına alınması üzerinden bir demokratikleşme propagandası yürütülüyor. Oysa ortaya konan düzenlemenin sınırlarına bakmak gerekiyor. 16 Ocak 2026'da yayımlanan 13 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde Kürtçe, ikinci resmi dil olarak değil, "ulusal dil" olarak tanımlanıyor. Kararname, Kürt nüfusunun kayda değer oranda bulunduğu bölgelerde devlet ve özel okullarda Kürtçenin seçmeli ders ya da eğitsel-kültürel faaliyet kapsamında öğretilmesine izin veriyor. Fiili özerklik sona ererken ana dilinde Kürtçe eğitimini garantilemek, kazanım olarak tarihe geçecek bir hedefti. Görüşmelerin en önemli konusu buydu. Çıkan sonuç bu hedefin de çok gerisinde.

Antidemokratik bir yapıdan, demokratik adımlar atmasını bekleyemezsiniz. Hele ki AKP iktidarının karnesi belli. Kadınların medeni haklarına saldırı, nafaka hakkının gaspı, boşanmalara arabuluculuk, cezasızlık, İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme, LGBTİ'leri hedef alan yasalar, özellikle kadınları ilgilendiren müstehcenlik yasası, kürtajın fiilen

yasaklanması gibi birçok gelişme yıllardır tartıştığımız gündemler. Dolayısıyla saray düzeninin yeni anayasasından "eşitlik ve demokrasi" beklemek talihsiz bir analiz olur.

İktidarın mali hamleleri, kadınları hedef aldı

İktidar her alanda örgütlenmeyi, onun sefalet ve baskı politikalarına karşı boyun eğmemizi istiyor. Bu yüzden de günden güne emekçilerin cebinden alınan paraların hacmi büyürken, patronlar zenginleşiyor, örgütlülük engelleniyor ve işsizlik bir sopa gibi kullanılıyor.

İktidar ve Şimşek yıllardır Orta Vadeli Planlarla kadın işçilere emekçilere adeta kan yutturdu. Şimşek'in vaat ettiği tüm enflasyonu düşürme propagandası fos çıktı. Esnek çalışma, düşük ücret, işsizlik kadınların gerçeği bu oldu.

Sayısal verilere bakıldığında; ocak 2025'te 16 milyon 864 bin 733 olan işçi sayısı, temmuz 2025'te 17 milyon 326 bin 143'e çıkıyor. Bu sayı 2026 ocak ayında 16 milyon 699 bine geriliyor. Kadın işçi sayısında da bir artış söz konusu: Ocak 2025'te 5 milyon 353 bin 868 olan kadın işçi sayısı, temmuz 2025'te 5 milyon 441 bin 187'ye yükseliyor. Ancak kısa dönemli dalgalanmalar yerine iktidarın türlü projelerle "Kadın istihdamını artırdığını" iddia ettiği son bir yıl bütüncül olarak baz alındığında; toplam kadın işçi sayısı ocak 2025 yılında 5 milyon 353 binken ocak 2026'da 5 milyon 344 bine geriliyor. Sektörler arasındaki ciddi değişkenlik ve sendikal örgütlenmedeki belirgin kan kaybı ise dikkat çekiyor.

Tekstil ve metalde 88 bin kadın işçi kaybı

Son bir yıla sektörel bazda baktığımızda, en dikkat

çekici düşüş Türkiye imalat sanayisinin önemli bir parçası olan tekstilde yaşanıyor. Dokuma, hazır giyim ve deri sektöründe kadın işçi sayısı bir yılda yüzde 14,53 azalarak 473 binden 404 bine geriledi. Yani tek bir sektörde 68 binin üzerinde kadın işçi işini kaybetti. Benzer şekilde metal sektöründe de kadın istihdamı yüzde 5,61 geriledi; kadın işçi sayısı 377 bin 816'dan 356 bin 636'ya düştü; 21 bin 180 kadın işçi sektörden koparıldı. Bu iki sektör, kadınların sendikalaşma oranının en düşük olduğu alanlar arasında yer alıyor. Petrokimya, enerji ve taşımacılık sektörlerinde de kadın işçi sayısı düşmüş vaziyette.

Kadın işçi sayısının arttığı sektörlerde ise iletişim, sağlık ve sosyal hizmetler, savunma ve güvenlik ile konaklama ve eğlence öne çıkıyor. Tele satış hizmetleri çalışanlarının da dahil edilmesiyle iletişim iş kolundaki kadın işçi sayısı 23 bin 411'den 104 bin 56'ya yükseldi. Sağlık ve sosyal hizmetlerde yüzde 57,87 artışla kadın işçi sayısı 303 bin 470'ten 479 bin 79'a ulaşmış durumda. Savunma ve güvenlikte yüzde 8,41 artışla 41 bin 149 kadın işçi; konaklama ve eğlence sektöründe ise yüzde 7,47 artışla 468 bin 625 kadın işçi yer alıyor.

Bu rakamları iki yönlü okumakta yarar var: Birincisi, sektörel bazlı değişimler öne çıkarken sendikalı kadın işçi sayısındaki düşüş ciddi bir fark ortaya koyuyor. İkinci yönü ise iktidarın en çok kadın istihdamı sağladığını savunduğu imalat ve sanayide kayıtlı kadın işçi sayısında, iddia edilen aksine düşüş yaşanıyor.

Sendikalı kadın işçi sayısı düşüyor

Bu süreçte aynı zamanda sendikalı kadın işçi sayısı da düşüyor. Veriler geçtiğimiz yıllara göre toplam sendikalı işçiler arasındaki kadın oranı ve kadınların sendikalılık oranlarında bir artış gösterse

de sendikalı kadın sayısının azaldığı belirginleşiyor. Yani çalışma şartları zorlaşıyor ama örgütlenmenin önündeki engeller artıyor.

Dardanel işçileri güven inşa etti, kazandı

"Bu kadar şey oluyor memlekette neden kimse bir şey demiyor?" sorusunun yanıtlarından biri de bu. İşçi ve emekçi kadınların en örgütsüz dönemden geçiyoruz. Evet iktidar her operasyonu gözümüze sokarcasına korku salıyor. Ancak örgütlenenlerin, mücadele edenlerin böylesi bir ortamda bile kazandığını görüyoruz. Belki farklı örnekler sayılabilir ancak burada Dardanel işçisi kadınların mücadelesinden örnek vermek gerekir.

Dardanel Çanakkale'de dört ay boyunca sekiz saatten on saate çıkarılmış mesaiyle yorgun ve bitkin bir şekilde çalışmaya devam eden kadın işçiler önemli bir kazanıma imza attı. Yüzde 80'i kadınlar olan ve sendikalaşmanın çok zor hale getirildiği bir fabrikadan bahsediyoruz. En az 150 kişinin son aylarda işten çıkarıldığı, böyle ekonomik zorluklara dolu bir dönemde doğal olarak "işsiz" kalma korkusu yaşayan kadınlar, fabrika çalışma saatlerini 12 saate çıkarınca birbirine güvenmeyi ve mücadele etmeyi seçti. İki vardiya fabrikaya girmedi, "ya tek kalırsam" korkusu yaşasalar bile birbirine güvendiler ve iki saatlik iş bırakma sonucu fabrika yönetimi geri adım attı. Evet bu büyük bir kazanım gibi görünmeyebilir ancak umut verici ve dersler barındırıyor.

Düşmanlaştırıldığımız, güvensizleştirildiğimiz böylesi bir dönemde "Kime güveneceğiz ki?" sorusunun yanıtını Dardanel'deki işçi kadınlar buldu: Birbirimize! Dolayısıyla iktidarın saldırılarını devam ederken tüm bu saldırıların hayatımıza, ekmeğimize, haklarımıza ve insanlığımıza karşı olduğunu bilmeli ve buna karşı "birbirimize" güvenmeliyiz.

Kadınlar adına değil, kadınlarla birlikte:

Sendikaları yeniden iş yerlerinden kurmak

Emek Hareketi

Bugün sendikaların en temel sorunu, sendikal faaliyetin iş yerlerinden ve emekçilerin katılımından uzaklaşmış bürokratik kurullara dönmüş olmasıdır. Sendikalar, yönetici heyetlerden ibaretmiş gibi, yöneticilerin açıklamaları, kurumlarla görüşmeler, merkez toplantıları ve temsil heyetlerinin faaliyetleri haline gelmiştir. Üyeler talep oluşturan, karar alan ve mücadeleyi örgütleyen olmaktan çıkarılmış; kendileri adına yapılanları izleyen bir konuma itilmiştir. Sendikal hareketin (!) iş yerlerinden ve emekçilerin karar alma ve mücadele süreçlerinden kopmuş (koparılmış) olması sendikaların yeniden inşasını zorunlu hâle getirmiştir.

Oysa sendika, aynı koşullarda çalışan emekçilerin ücretlerini, çalışma sürelerini, haklarını ve yaşam koşullarını korumak ve geliştirmek için kurdukları mücadele örgütüdür. Sınıf sendikacılığı sendikayı emekçiler adına hareket eden bir temsil kurumu değil; emekçilerin taleplerini belirlediği, karar aldığı ve mücadeleyi örgütlediği sınıf örgütü olarak ele alır. Kadın örgütlenmesine yaklaşımının başlangıç noktası da buradan kurulur.

Kadınlara sendikaların kapıları kendiliğinden açılmadı

Kadınlar kapitalizmin ilk dönemlerinden itibaren ucuz ve ikincil emek gücü sayılmış; düşük ücretlerle ve 14-16 saate varan sürelerle çalıştırılmış, birçok sendikanın örgütlenme alanının dışında bırakılmıştır. Buna karşı kadınlar; ücretlerin artırılması, çalışma sürelerinin kısaltılması ve örgütlenme hakkı için greve çıkmış, mücadele ederek sendikalarda kendilerine yer açmışlardır. 19. yüzyıl tekstil işçisi kadınların mücadeleleri, 1912'de kadın ve göçmen tekstil işçilerinin direnişi, Türkiye'de Cibali Tütün Fabrikası kadınlarından Bursa'nın ipek işçilerine uzanan grevler bu tarihin parçalarıdır.

Grev, toplu sözleşme, çalışma sürelerinin kısaltılması, doğum ve süt izinleri, kreş ve sosyal güvenlik hakları da örgütlü mücadelenin ürünüdür. Sınıf mücadelesinin tarihi, hakkı kazandıran örgütlü güç zayıfladığında kazanımların kağıt üzerinde kalabildiğini, uygulanmaz hâle getirilebildiğini de göstermiştir.

Kazanılmış hakların güvencesi örgütlü güçtür

Kadın kamu emekçilerinin bugünkü yaşamı geçmişte kazanılmış hakların onları koruyacak örgütlü mücadeleden koparıldığında kullanılamaz olduğunun örnekleriyle doludur. Artık kamu iş yerlerinde kreş neredeyse kalmamıştır. Süt, doğum ve mazeret izinleri mevzuatta yer almasına rağmen kadınlar bunları kullanırken idari baskıyla karşı karşıya kalmaktadır. Personel yetersizliği iş yükünü ağırlaştırmış, servisler tasarruf kalemi sayılmış; ücretler erirken kreş, bakım ve ulaşım maliyetleri kadınların sırtına yüklenmiştir.

Kadınların günü iş yerinden çıkınca da sona ermemektedir. Mesai dışı dijital iletişim iş yerinin denetimini eve taşıırken bakım ve ev işleri büyük ölçüde kadınların sorumluluğunda kalmıştır. TÜİK'in 2025 Zaman Kullanım Araştırmasına göre çalışan kadınlar hane ve aile bakımına günde ortalama 2 saat 38 dakika ayırırken çalışan erkeklerde bu süre 47 dakikadır. Kadın emekçilerin mücadelesi bu nedenle yalnız yeni

haklar kazanma değil, kazanılmış hakları fiilen kullanabilecek ve koruyabilecek örgütlü gücü yaratma mücadelesidir de.

Sınıf sendikacılığı neden iş yerini esas alır?

Sınıf sendikacılığının sendikal mücadele söz konusu olduğunda her söze iş yerlerinden başlamasının nedeni açıktır. Ücretler, çalışma süreleri, nöbet, mobbing, şiddet ve ayrımcılık iş yerinde somutlaşır; bunları değiştirebilecek kolektif güç de burada oluşur. Elbette kadın kamu emekçilerinin mücadelesi yalnız ekonomik ve özlük talepleriyle sınırlı değildir. İktidarın emekçilerin yaşamını doğrudan etkileyen ekonomi politikalarına; düşünce, ifade, basın, örgütlenme, toplantı ve gösteri özgürlüklerine yönelik baskılara; grev yasalarına; savaş ve silahlanma politikalarına karşı mücadele; barış talebi; Kürt sorununun demokratik, barışçıl ve tam hak eşitliği temelinde çözümü ile demokratik ve siyasal özgürlüklerin savunulması da sendikal mücadelenin parçasıdır.

Kadınların ekonomik, demokratik ve siyasal talepleri ile bunların kendi hayatı arasındaki bağı kurarak bu mücadelelere en doğrudan ve sürekli katılabileceği alan yine iş yeridir. İş yeri; kadınların ortak sorunlarını tartıştığı, taleplerini belirlediği, karar aldığı, örgütlendiği ve ortak mücadeleye katıldığı temel örgütlenme alanıdır. Kadınlar açısından bunun ayrıca önemi vardır. Bakım yükünü taşıyan, mesai sonrasında çocuğuna, yaşlı ya da hasta aile

bireyine yetişmek zorunda bırakılan kadınların sendikal katılımı sendika binalarındaki akşam toplantılarına bırakılamaz. Kadınlar sendikal mücadelenin kendilerini dışarıya atan, ulaşılmaz ve bürokratik işleyişinde yer aramak zorunda kalmaz. Aksine bütün bir sendikal faaliyet kadınların yaşam koşullarını dikkate alarak yeniden kurulmalıdır. İş yeri toplantıları, temsilcilikler, komite ve komisyonlar kadınların doğrudan katıldığı örgütlenme araçları haline getirilmelidir.

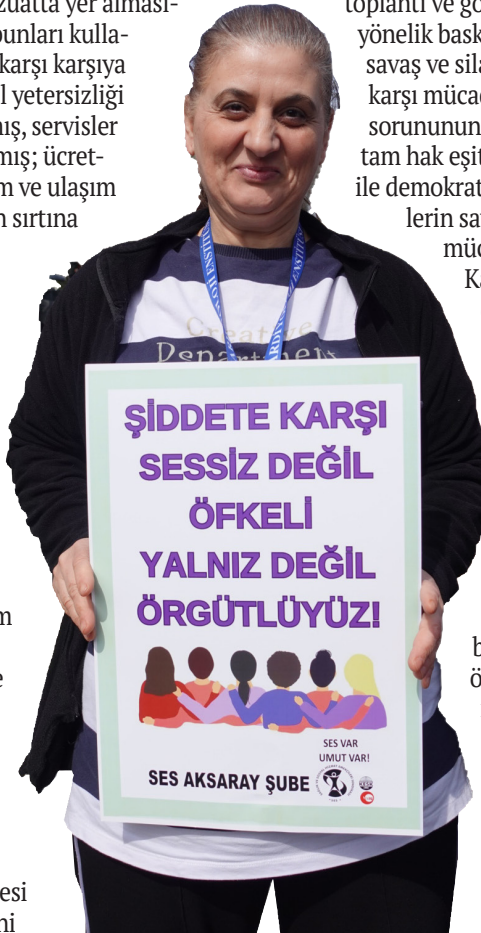
Sınıf sendikacılığı kadınların adına hangi taleplerin önemli olduğunu belirlemeyi değil, kadınların kendi taleplerini belirleyebilecekleri örgütlü zemini yaratmayı savunur. Bir hastanede 24 saat kreş ve nöbet düzeni, bir okulda mobbing, bir belediyede toplu sözleşmenin uygulanması ya da kayyımlar, bir büroda izin hakkı öne çıkabilir. Mücadele talebini iş yerindeki kadınlar kendi yaşamlarından çıkararak belirlemelidir.

Kadınların özgül talepleri bütün sınıfın talebidir

Sınıf sendikacılığı kadınların özgül taleplerini genel sınıf talepleri içerisinde eritilemeyeceğini ve bu talepler için mücadelenin sadece sendikada kadın yöneticilerin görevi olarak görülmemesi gerektiğini ifade eder. Tam tersine kadın emekçilerin tüm özgül sorunları bunları bütün bir sınıfın, toplam bir sendikanın mücadele konusu olmalıdır.

Örneğin, kreş yalnız kadınların talebi değildir. Bakımın kamusal hizmet haline getirilmesi yalnız annelerin sorunu değildir. Kadına yönelik şiddet, taciz ve mobbing yalnız şiddete uğrayan kadının ya da kadın çalışmalarının meselesi değildir. Bunların tümü sendikanın ve sınıfın ortak mücadele alanıdır.

Kadınların düşük ücretli, güvencesiz ve bakım yükü nedeniyle daha zayıf bir çalışma yaşamına mahkûm edilmesi yalnız kadınların konumunu geriletmez; sınıfın tamamının toplu pazarlık ve mücadele gücünü zayıflatır. Bu nedenle sınıf sendikacılığı kadınların yaşadığı eşitsizlikleri başta kadın kitlelerinin harekete geçmesiyle

Fotoğraflar: Ekmek ve Gül

birlikte, eşitsizliği, şiddeti, ayrımcılığı ortadan kaldırmayı bütün sendikanın ve sınıfın sorumluluğu olarak ele alır.

Çalışma statüsü, sendika ve iş kolu farkları ortak mücadelenin sınırı değildir

Aynı hastanede hemşire kamu görevlisi, temizlik emekçisi işçi; aynı belediyede memurla belediye şirketi işçisi yan yana çalışmaktadır. Kreş yokluğu, hayat pahalılığı, güvenli ulaşım, taciz ve mobbing statü ve sendikal ayırım gözetmeksizin aynı ağırlıkta yaşanmaktadır. Farklı istihdam biçimleri, farklı sendika üyelikleri ortak mücadelenin sınırı haline getirilemez.

Kadınların mücadelesi iş yeri ve iş kolu ile de sınırlanamaz. Çeşitli sendika ve konfederasyonlarda örgütlü, sendikasıız kadınların tek adam yönetiminin kadın düşmanı politikaları, savaş politikalarına, sermaye programlarına karşı ve insanca ücret, güvenceli çalışma, kamusal bakım, şiddetsiz yaşam ve demokratik haklar için ortak mücadele etmesi sınıf dayanışmasının gereğidir. Buradaki amaç farklı örgütleri tek bir merkezde toplamak değil, ortak maddi ve demokratik talepler etrafında mücadele birlikleri kurmaktır.

Sendikal mücadelenin dışlanma siyasetten de dışlanmadır

Kadın emekçilerin sendikal mücadelenin dışında kalması, kendi yaşamlarını belirleyen ekonomik ve siyasal kararların da dışında kalmasıdır. Siyaset yalnız seçimlerden ibaret değildir. Ücretin nasıl belirleneceği, bütçenin kreş mi başka alanlara mı ayrılacağı, bakımın kamusal hizmet olup olmayacağı, çalışma süreleri, grev ve örgütlenme hakkı, merkezi bütçe sınıfsal ve siyasal tercihlerdir.

Sınıf sendikacılığı, kadınların iş yerindeki taleplerini ve mücadelesini yalnız ülke içindeki değil, dünyadaki

siyasal gelişmelerden de kopuk ele almaz. İş yerinde söz alan, örgütlenen ve mücadele eden kadın emekçi; eşitlik, şiddetsiz yaşam, insanca yaşam ve çalışma koşulları, düşünce ve ifade özgürlüğü, demokratik haklar, mülteci işçilerin hakları, savaş ve silahlanma politikalarına karşı mücadele ile emperyalizme bağımlılığa karşı yürütülen siyasal mücadelenin de öznesi hâline gelir.

İş yerinde söz alan, talep belirleyen, temsilcisini denetleyen ve ortak mücadeleyle sonuç alan kadınlar, kendi iş yerindeki sorunla genel politikalar arasındaki bağı kurar. Kendi yaşadığı sorunun başka iş yerlerinde de yaşandığını, güvencesizliğin çalışma rejiminden bağımsız olmadığını mücadele içinde görür. Sınıf bilinci ve demokratik katılım da bu deneyim içinde gelişir.

İş yeri temsilciliği örgütlenmenin merkezi olmalıdır

Toplu sözleşme yalnız 2 yılda bir yapılan masadaki ücret pazarlığı değildir. Taleplerin iş yerlerinde oluşturulduğu ve bu talepler için örgütlenmenin büyütüldüğü önemli bir mücadele sürecidir. Kadınlar ücret, çalışma süresi, kreş, servis, bakım izni, nöbet, mobbing, taciz ve ayrımcılık taleplerini iş yerlerinde tartışmalı; talepler şubelerde ortaklaştırılarak toplu sözleşmeye taşınmalıdır. Talebi belirleyen örgütlü

güç, onu kazanacak gücün de temelidir.

İş yeri temsilcisi de yalnız aidaat ve evrak işi yapan kişi değil, emekçileri bir araya getiren, örgütsüz kadınlara ulaşan ve iş yerindeki iradeyi şubeye taşıyan örgütçüler olmalıdır. İş yerinde kaç kadın çalışıyor, kaç örgütlü, örgütsüz kadınlar neden sendikal olmuyor, hangi talepleri var, hangi sorunlar onları ortak mücadeleye çekebilir? Bunlar temsilciliğin günlük örgütlenme soruları olmalıdır.

Bütün bir sendikal mücadele; ortak taleplerin iş yerlerinde belirlendiği, temsilcilikler aracılığıyla şubelere taşındığı, şubelerde ortaklaştırıldığı ve merkez yönetimlerin bu iradenin sorumluluğunda sadece yürütücüsü olduğu bir süreç olmalıdır. Konfederasyon yönetimleri ise kendilerini bir sendika gibi görerek karar almamalıdır. Sendikal işleyiş merkezden iş yerine değil, iş yerinden merkeze doğru kurulmalıdır. Aksi halde sendikal demokrasiden değil, bürokrasiden söz edilir.

Sendikal dil, yayıncılık ve eğitimde dönüşüm

Kadın örgütlenmesinin iş yerlerinden yeniden kurulması, sendikanın dili, yayınları ve eğitim anlayışının da buna göre şekillenmesini gerektirir. Ne kadın çalışması ne de kadınların sorunları yalnız 8 Mart ve 25 Kasım dönemlerinde yayımlanan özel metinlere sıkıştırılmaz. Ücret, bütçe,

toplular sözleşme, iş güvencesi, çalışma süreleri ya da özelleştirme tartışılırken kadın emeği ve kadınların özgül sorunları sendikanın bütün yayınlarında cinsiyetçi dilden arınmış haliyle yer almalıdır.

Kadın yayınları farklı iş yerlerindeki kadınların mücadele deneyimlerini birbirine taşıyan örgütlenme araçları olmalıdır. Bir hastanedeki kreş mücadelesi başka bir hastaneye, fabrikadaki kadın işçilerin direnişi kamu emekçisi kadınlara ulaşmalıdır. Kazanımlar kadar kayıplardan çıkarılan dersler de kadın emekçilerin ortak deneyimine dönüşmelidir. Sendika yöneticilerinin ya da kadın uzmanların, farklı sendikal anlayışların kadın

dergilerine yazı yazması bir sendikanın kadın yayıncılığı değildir.

Sendikal eğitim sendika içindeki anlayışların ideolojik örgütlenmesine sunulamaz. Kadın işçi ve emekçilerin tarihsel mücadeleleri, bugünkü örgütlenme deneyimleri, hakları ve mücadele yöntemleri kadınların kendi deneyimleriyle buluşturulmalıdır. Sendikanın dili de kadını yalnız, mağdur, korunması gereken ya da adına konuşulan bir kesim olarak değil, kendi hayatını değiştirecek mücadelenin öznesi olarak kurmalıdır.

Başarı mücadeleye katılan kadın kitlelerinin gücü ve kazanımla ölçülür

Sınıf sendikacılığının kadın örgütlenmesindeki başarı ölçüsü kadınlar için kaç açıklama yapıldığı, kaç panel düzenlendiği ya da kaç etkinlik gerçekleştirildiği değildir. Kadınların kendi talepleri etrafında örgütlenip örgütlenmediği, karar ve mücadele süreçlerine katılıp katılmadığı ve hangi taleplerin mücadeleyle kazanıldığı esas alınmalıdır. Sınıf sendikacılığı açısından kadın örgütlenmesinin amacı, kadınların yerine daha fazla konuşmak değil, kadınların kendi sözü ve talepleriyle örgütlü mücadeleye katılmasını sağlamaktır. Kadınların özgül taleplerini sendikanın kıyısında özel bir alan ya da yalnızca kadınların sorunu olarak değil, sendikanın asli unsuru olan kadın emekçilerin sorunları olarak ele almak; bu sorunları bütün bir sınıfın ve sendikanın tüm kurullarının temel mücadele başlıklarından biri hâline getirmek esastır. İş yerinden başlayan örgütlenmeyi farklı iş kollarındaki ve sendikalardaki kadınların mücadelesiyle birleştirmek, toplu sözleşmeyi ve sendikal temsili de bu örgütlü gücün araçları hâline getirmek ise son derece önemlidir. Sınıf sendikacılığı açısından kadın örgütlenmesi meselesinin özü budur. Dün olduğu gibi bugün de şiddetsiz bir yaşamın, insanca yaşam ve çalışma koşullarının güvencesi temsil edilmek değil; kadınların kendi sözünü kurması, örgütlenmesi ve mücadele etmesidir. Kazanılmış hakları koruyacak da, yeni kazanımlar yaratacak güç de buradadır.

AKP'nin 25 yılı: Kuşatma, saldırı, direniş

Fotoğraf: TCCB

SUNU

25 yıl boyunca AKP, kadınların emeğini ve hayatını sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda yeniden düzenledi. Esnek ve güvencesiz çalışma, bakım hizmetlerinin özelleştirilmesi, kadınların aile içindeki rolünün "güçlendirilmesi" ve kazanılmış haklara yönelik saldırılar birbirinden bağımsız politikalar olarak ilerlemedi. Bu dosyamızda, geçtiğimiz 25 yılın kadınlara ne getirdiğini, ancak aynı zamanda kadınların bu getirilere karşı nasıl mücadele ettiğini işliyoruz. AKP'nin 25 yılının bilançosuna kadınların gözünden bakıyoruz.

25 yılın ağırlığı, kadınların direnci

Prof. Dr. Gamze
Yücesan Özdemir

AKP'nin 25 yılı kadın emekçiler için bir yanda koyulaşan yoksulluk, artan bakım sorumluluğu, hayatlarını kuşatan gericilik gibi karanlık bir ağırlığın izlerini taşıyor. Diğer yanda ise onların mücadele ve direnişleriyle büyüyen aydınlık bir direncin izlerini... 25 yılın hikayesi, işte bu ağırlıkla direncin karşı karşıya gelişinin hikayesidir.

Bu yıllar kadın emekçiler açısından farklı dönemlerin ve kritik eşiklerin iç içe geçtiği yıllar. İlk döneme neoliberal yıkımın hızlanması ve tarımın çözülmesi damgasını vuruyor. 2008 kriziyle birlikte kadınlar ucuz ve esnek işgücü olarak daha fazla piyasaya çekiliyor. Ardından ücretli çalışma ile ev içi emeğin birlikte taşındığı çifte yük belirginleşiyor. Pandemi sonrasında ekonomik kriz ve yoksulluk kadınların ücretli çalışmasını zorunluluğa dönüştürürken gerici aile politikaları sertleşiyor. Ama sınıfsal doğrultu hiç değişmiyor: Kadın emeğini sermaye için ucuz ve esnek hale getirmek; bakımı ise aileye, aile içinde de kadınlara yüklemek.

Kadın emeği neoliberalizmin hedefinde

AKP 2002'de iktidara geldiğinde neoliberal dönüşüm ülkede yaklaşık 20 yılını geride bırakmıştı. Özelleştirmeler, tarımın çözülmesi ve sosyal devletin yıkımı AKP döneminde hızlandı. Tarımsal üretimin çözülmesi ve kırdan kente göç, tarımda ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınları yerinden etti. Tarımdan kopan kadınları, kentlerde güvenceli ve sendikali işler beklemiyordu. Kadınların bir bölümü işgücünün dışında kalırken bir bölümü de tekstil atölyelerinde, küçük işletmelerde, temizlik ve bakım işlerinde, ev eksenli üretimde ve kayıt dışı işlerde çalışmaya başladı. Neoliberal yıkım kadın emeğini sermayenin yeni ihtiyaçlarına göre biçimlendirdi.

Esnek emek, güvencesiz hayat

2008 krizi bir dönüm noktası oldu. Kadınların ve gençlerin istihdama katılması hükümet politikalarında yer buldu, 2011'de kadın ve genç istihdamına yönelik sigorta primi teşvikleri getirildi. Kadınların işgücüne katılımındaki artış iktidar tarafından "başarının" kanıtı sayıldı. Oysa asıl soru kaç kadının çalıştığı değil; kadınların nasıl işlerde,

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

hangi ücretlerle ve hangi güvencelerle çalıştığıydı. Kadınların işçileşmesi büyük ölçüde emek piyasasının düşük ücretli, örgütsüz ve güvencesiz kesimlerinde gerçekleşti: Tekstil, gıda, çağrı merkezleri, turizm, temizlik ve bakım...

"Esneklik" dönemin anahtar sözcüğüydü. Yarı zamanlı, geçici, evden ya da sözleşmeli çalışma biçimleri özellikle kadınlara "uygun" işler olarak tanımlandı. Böylece kadın emeğinin piyasaya daha fazla çekilmesi ile güvencesizleşmesi aynı sürecin iki yüzü haline geldi.

Yük ikiye katlandı

2016'da doğum sonrası kısmi süreli çalışma olanaklarını genişleten düzenlemeler, kadınların iş ve aile yaşamını "uyumlaştıracak" kazanımlar olarak sunuldu. Diğer yandan çocuğa, yaşlıya ve hastaya kimin bakacağı sorusunun yanıtı değişmedi: kadın.

Neoliberalizm ile gericilik tam da burada birbirini tamamladı. Sermayenin kadın emeğine ihtiyacı vardı ama işgücünün yeniden üretiminin maliyetini üstlenmek istemiyordu. İktidar da aileyi güçlendirdi. Kadının ücretli emekçi olması teşvik edilirken anne, eş ve bakım veren olarak sorumlulukları değişmedi. Yük böylece ikiye katlandı: İşyerinde ücretli emek, evde karşılıksız emek.

Yoksulluk ve gericilik kuşatmasında kadın emekçiler

Pandemi, bu düzenin derinlerinde biriken çelişkileri bütün açıklığıyla görünür kıldı. Okulların ve bakım kurumlarının kapanmasıyla bakım yükü evlere, evlerin içinde kadınlara döndü. Pandemi, kadın emeğinin toplumsal yaşamın sürekliliği açısından taşıdığı merkezi rolü bir kez daha açığa çıkardı. Evden çalışma ise ücretli emek ile bakım emeği arasındaki sınırı daha da belirsizleştirdi.

Pandemi sonrası derinleşen ekonomik kriz koşulları daha da ağırlaştı. Yüksek enflasyon, hayat pahalılığı ve ücretlerin erimesiyle milyonlarca emekçi hanesinde tek ücretle yaşamak imkansızlaştı. Kadınların ücretli çalışması birçok aile

açısından yaşamı sürdürebilmenin zorunlu koşulu oldu.

Kadınları güvencesiz işlere, düşük ücretlere iten ekonomik zorluğun ağırlığı artarken iktidarın gerici politikaları da yoğunlaştı. İstanbul Sözleşmesi'nden 2021'de çıkılması bunun en açık siyasal göstergelerindendi. 2025'in "aile yılı" ilan edilmesi, ardından 2026-2035 döneminin "aile ve nüfus on yılı" olarak tanımlanması süreci derinleştirdi. Aile ve nüfus politikaları uzun vadeli bir devlet programına dönüştürüldü. Bir tarafta yoksulluk kadınları ücretli çalışmaya zorlarken diğer tarafta gericilik kadının temel yerinin aile olduğunu ilan ediyordu. 25 yıl oldukça ağırdı: Daha çok çalışma, daha çok bakım, daha çok geçim sıkıntısı.

25 yıla karşı kadınların direnci

Ama bu yıllar bu ağırlığın hikayesi değil yalnızca. O ağırlığı taşıyanların yan yana gelmesinin, ortaklaşmasının ve mücadele etmesinin de hikayesi. Kadınların işçileşmesi milyonlarca kadını fabrikalarda, hastanelerde, marketlerde, depolarda, belediyelerde ve bürolarda yan yana getirdi. Düşük ücret, güvencesizlik, uzun çalışma saatleri ve yoksulluk ortak sınıfsal deneyim yarattı.

Bu ortak deneyim, kadın işçileri aynı mücadelenin parçası yaptı. Novamed'de grev yapan kadınlardan Flormar'da sendika hakkı için direnenlere, Özak Tekstil'de baskı ve sendikasıylaştırmaya karşı seslerini yükseltenlerden Polonez'de hakları için günlerce mücadele eden kadınlara uzanan bir direniş hattı oluştu. Her biri başka bir fabrikada, başka bir sektörde, başka bir dönemde ortaya çıktı. Ama hepsinin ortak bir sözü vardı: Bu çalışma düzenine boyun eğmeyeceğiz.

25 yılın yükü ağır. Ama bu ağırlığın altında ezilmek yerine mücadele eden kadınların direnci de büyüyor. Flormar'dan Polonez'e, tekstil atölyelerinden hastanelere, fabrikalardan belediyelere uzanan bu mücadeleler bize aynı şeyi söylüyor: Geleceği değiştirecek olan, kadın emekçilerin örgütlü gücüdür.

Yasalar, genelgeler, fiili uygulamalar...

İktidarın kadın haklarına saldırısında 25. yılı

Av. İlke Işık

AKP'nin 2002-2011 dönemi, reform ve AB normları söylemlerinin öne çıktığı bir dönemdi. Ancak toplumsal yaşamda eşitsizlik ve muhafazakarlık güçleniyordu. Erdoğan'ın "üç çocuk" ve "kadın erkek eşitliğine inanmıyorum" sözleri yalnızca yasa yapmanın kadınların hayatında eşitlik sağlamaya yetmediğini ortaya koyuyordu.

Kadın cinayetleri yüzde 1400 artmıştı. AKP'nin özgürlük ve demokrasi dolu olduğu iddia edilen döneminin gerçekleri ortaya çıkmış oldu. 2009 Münevver Karabulut'un öldürüldüğü yıld. Katilin aylarca yakalanmaması, dönemin İstanbul Emniyet Müdürü'nün "Kızlarına sahip çıksalar mı?" açıklaması ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın "Yalnız bırakılan ya davulcuya ya zurnacıya kaçar" sözleri kadına yönelik şiddete, iktidarın gerçek yaklaşımını ortaya koyuyordu.

2010'da Ayşe Paşalı eski eşi tarafından öldürüldü. Sistemik şiddet gördüğü için başvurduğu mahkeme, "aralarında evlilik birliği kalmadığı" gerekçesiyle koruma talebini reddetti. Paşalı'nın davası, kadınları şiddetten koruyacak yasal düzenlemeler için mücadeleye dönüştü. 6284 sayılı Yasa da bu mücadelenin kazanımlarından biri oldu.

2012 ve sonrası

2012 yılı ve sonrası iktidarın rahatlamış, yönetme konusunda kendince dinamiklerini oluşturduğu dönemiydi.

Kadın yerine "aile" denilmeye başlanmasa, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulması, bugün "aile yıllarına" uzanan dönemin işaretleriydi. Kadın politikaları aile eksenine çekilirken boşanmanın zorlaştırılması, nafaka hakkının tartışmaya açılması ve 2016'da Meclis'te Boşanma Komisyonu kurulması gündeme geldi.

Erdoğan'ın kürtaşı "cinayet" olarak nitelemesinin ardından hazırlanan yasal düzenleme, kadınların güçlü mücadelesiyle yasalaşmadı. Bunun üzerine iktidar, fiili yasaklama yöntemine yöneldi. Bugün kamu hastanelerinde kürtaşı hizmetine erişim fiilen ortadan kalkmış durumda.

Süresiz nafakanın sınırlandırılmasına dair teklifler henüz yasalaşmasa da son yargı paketlerinde gündeme getiriliyor; süreli nafakaya ilişkin yargı kararları ise şimdiden veriliyor. Böylece yasal değişiklik olmadan da kadınların boşanma sonrası yoksulluğa terk edilmesinin önü açılıyor.

Boşanma Komisyonu Raporu bu noktada anılmaya değer. Boşanma oranlarının artmasını bir tehlike olarak ele alan iktidar kadınları aile içerisinde tanımlamasını ra-

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

pora dönüştürdü. Aile uyumsuzluklarında arabuluculuk, nafaka engellemeleri, dini danışmanlıklar gibi konular Meclis raporu haline getirildi. Üç çocuk ısrarı, kadınların aile ile uyumlu iş yaşamı da yine rapordaki öneriler arasında yer alıyordu.

Cumhurbaşkanı Erdoğan ilk kez 2007 yılında üç çocuk demeye başlamıştı. Kadınlara biçilen rol en az üç çocuklu evinin kadını, çocuklarının annesi olmak idi. Nüfus artışı vurgusu sonraki yıllarda büyüyen bir ısrarla sürdürüldü.

2020 ve sonrası...

Kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetlerinin artması, çocuklara yönelik istismar ve şiddet 2020'li yıllarda önemli gündemler olmaya devam etti. İktidarın eşitlikten uzak, cinsiyetçi politikaları kadınları şiddete her alanda açık hale getirdi. "Eşitlik değil, adalet" söylemi temel politika olarak öne çıkarılırken, iktidarın kurduğu KADEM bu anlayışın kadın örgütü temsilcisi oldu.

Bu yıllar yoksulluğun derinleştiği, iktidarın sorunlara yanıt üretmediği, meşruiyet kaybının arttığı dönemdi. Seçim kayıplarıyla birlikte baskı ve zor, yönetmenin araçlarına dönüşürken iktidar, ittifaklarla ayakta kalmaya çalıştı. 2023 seçimlerindeki HÜDA PAR, Yeniden Refah ve BBP ittifakıyla kadınların ve LGBTİ'lerin kazanımları daha çok hedef haline geldi. İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Yasa bu dönemin başlıca hedefleriydi.

Türkiye, 20 Mart 2021'de Cumhurbaşkanı Kararı ile İstanbul Sözleşmesi'nden çekildi. Danıştay'a açılan iptal davaları reddedildi. Bu karar tek adam iktidarının tek bir imza ile nasıl kararlar alabileceğine ilişkin çok

ciddi bir örnek oldu. Kadınlar, şiddete karşı korumasız bırakılıyordu.

2023 seçimlerinde Cumhuriyet İttifakı'na katılan Yeniden Refah Partisi ve HÜDA PAR, ittifak şartı olarak 6284 sayılı Yasa'nın kaldırılmasını talep etti. Hükümet yasaya dokunulmayacağını açıklasa da uygulamasındaki sorunlar sürüyor.

İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılması ve 6284'ün tartışmalı hale getirilmesi kadın cinayetleri ve şiddet olarak geri döndü. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu verilerine göre 2024, 394 kadın cinayeti ve 259 şüpheli ölümle en yüksek oranların görüldüğü yıl oldu.

İktidar, kadın cinayetleri karşısında cezaların artırılmasını gündeme getirdi. 2022'de kadına yönelik şiddet suçlarında cezalar artırılırken bazı suçlar için nitelikli hal düzenlemesi yapıldı. "Kravat indirimi" olarak bilinen takdiri indirimler daraltıldı ama faillerin sıkça yararlandığı haksız tahrik düzenlemesine dokunulmadı.

Yasalardaki ceza artırımları kadınlar için adalet anlamına gelmedi. Bunun en somut örneği, Pınar Gültekin'i öldüren Cemal Metin Avcı hakkındaki ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının 2025 Şubat'ında Yargıtay tarafından bozulması oldu. Yargıtay, Avcı'nın cinayeti "canavarca hisle ve tasarlayarak" işlemediği ve haksız tahrik indirimi uygulanması gerektiği gerekçesiyle bozma kararı verdi. Bu karar, Yargıtay'ın failleri koruyan içtihadı olarak kayda geçti.

Aile yılı / aile yılları...

Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından 2025 yılı aile yılı ilan edildi. Bu uygulamaların kalıcı devlet politikası haline getirilmesi

amacıyla, Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile süreç on yıllık bir döneme taşındı.

Nüfus artışının gündem yapıldığı, erken yaşta evliliklerin teşvik edildiği, esnek çalışmanın kadınlara dayatıldığı 2025, "Aile Yılı" ilan edildi. "Üç çocuk" ısrarı sürerken doğum politikaları ve LGBTİ'lere yönelik nefret söylemi öne çıktı. Sincan Kadın Kapalı Hapishanesi'ndeki trans erkek mahpus Poyraz'ın 1 Aralık 2025'teki şüpheli ölümü, bu politikaların yarattığı yaşamsal tehlikeyi gösterdi.

Eşitsizliği derinleştiren politikalar sürerken Diyanet'in kadınların örtünmesini, miras hakkından vazgeçmesini telkin eden hutbeleri dikkat çekti. Sanatçılar "genel ahlak" gerekçesiyle adliyelik olurken Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı şikayetçi oldu.

11. ve 12. yargı paketlerinde aile uyumsuzluklarında arabuluculuk ve nafaka düzenlemeleri gündeme geldi. Haziran 2026'da AYM, Medeni Kanun'un 175. maddesindeki "süresiz olarak" ibaresini iptal etti. Paket tasarımlarında ayrıca "hayasızca hareketler" suçu genişletilerek kadınları ve LGBTİ'leri hedef alan yeni cezalar gündeme getirildi.

Sonuç yerine

AKP'nin 25. Yılına ilişkin saydıklarımızın her birinin mücadele anlamına geldiğini belirtmezsek eksik anlatmış oluruz. Kadınların direnişi AKP'nin saldırısı kadar büyük oldu 25 yıl içerisinde. Türlü çeşitli yöntemle, taktikle, yasayla, uygulamayla kadınlara saldırıan AKP'nin karşısında eşitlik mücadelesi veren kadınlar oldu ve olmaya devam ediyor...

25 yılın bilançosu:

Kadınların hayatı daralıyor; mücadele sürüyor

Cemre Kavuker

Zaman bir yandan hızlı akıp giden ama bir yandan da içinde yaşarken geçmek bilmeyen bir şeydir. Hele de uzun soluklu iktidarda olan bir partiden ve politikalarından bahsediyorsak... İşte AKP'nin 25 yılı da tam olarak böyle bir hisse neden oluyor. 25 yılda AKP, kadınların yaşam hakkını, bedenini ve kazanılmış haklarını bir tartışma alanı haline getirirken sistematik bir saldırının öznesi haline de geldi.

Kazanımlar geri alınıyor

AKP iktidara geldiği ilk yıllarda kadınlara ilişkin olumlu sayılabilecek belli adımlar atmaya başladı. Elbette ki bunların arkasında hem Avrupa Birliği uyum süreci vardı hem imzalanmış uluslararası sözleşmeler hem de kadın hareketi büyük bir baskı oluşturmuyordu. Ancak o adımlar atılırken de kadınlar AKP tarafından aslen ailenin bir unsuru, erkeğin vesayetinde bir cins olarak görülüyordu.

Bunun en somut örneğini İstanbul Sözleşmesi ile yaşamış olduk. Nahiye Opuz'un şiddet gördüğü eşinden boşanmak için 1996'da açtığı dava ile başlayan süreç 2011'de yürürlüğe giren ve 2021'de imza çekilen sözleşme ile devam etti. Nahide'nin eski eşi Hüseyin Opuz'un uyguladığı şiddet ve Nahide'nin annesinin öldürülmesinin ardından katil ceza almadı ve dosyanın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) taşındı. AİHM bir ilke imza atarak 9 Haziran 2009'da bir devleti, Türkiye'yi, bir kadını koruyamadığı için mahkûm etti. Yaşanan bu olay İstanbul Sözleşmesi'nin ilham kaynağı oldu. Türkiye sözleşmenin ilk imzacılarından. Ancak 2021 yılında, uzun süredir hedef gösterilmesinin ardından sözleşmeden çıkıldı. Bununla birlikte, kadına yönelik şiddet uygulayanlara "Arkanızdayız" denmiş gibi oldu. Ki o dönem tehdit edilen, şiddete uğrayan hatta öldürülen pek çok kadının erkekler tarafından "Artık sözleşme de yok, bir ceza da almayız" gibi cümleler ettiğine de şahitlik ettik hepimiz.

Ardından 6284'ün etkin bir şekilde uygulanmaması, nafaka hakkının gasbedilmesi, arabuluculuk ve uzlaşma adı altında kadınların şiddet gördükleri evlere geri gönderilmesi, cezasızlık politikalarıyla birleşti. Mahkemelerde verilen iyi hal ve haksız tahrik indirim-

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

leri kadınları adaletsizliğin ve şiddetin ortasında bıraktı. Devlete ait sığınmaevlerinin yetersizliği, kanunların uygulanmaması, kolluk kuvvetlerinin ihmali, bütçenin kadınların şiddetin korunmasına ve şiddetin önlenmesine ayrılmaması ve daha sayacağımız pek çok şey de peşi sıra geldi.

Yasaklara rağmen yan yana

Ancak kadınlar yaşadıkları şiddet ve hak gasplarına karşı bir araya gelmeyi sürdürdü. İşte kadınların bu yan yana gelişi de bir tehlikeydi iktidar için. Buna da bir çözüm buldu kendince. 2016'da yaşanan darbe girişiminin ardından hedef; kadınların yan yana gelme olanaklarını arttıran kadın dernekleri, danışma merkezleri oldu. Kanun hükmünde kararnameyle ile kapattılar bu kuruluşları. Bu da yetmedi. Halkın iradesini gasbederek belediye koltuklarına oturttukları kayyumlar ilk iş olarak kadınlara hizmet veren birimleri kaldırdı. Yasakları bunlarla sınırlı tutmak da yetmedi iktidara. Sokakları, meydanları, alanları kapatmaya başladı. Her 25 Kasım'da ve 8 Mart'ta kadınların yan yana geldiği sokaklar birer birer kapanmaya başladı. Elbette tüm bu yasaklama çabaları kadınları engellemeye yetmedi. Toprağın üstüne atılan betonun içinden çıkan çiçekler gibi kadınlar da yan yana gelecek, haklarını arayacak, mücadele edecek alanları yaratmanın yolunu buldu her seferinde.

İşçi kadınlar patronun şiddetine karşı

İş yerleri de nasibini aldı bu saldırılardan. Çalışma koşullarının iyileştirilmesini isteyen, düşük ücretlere boyun eğmeyen, iş yerinde yaşadığı sorunlara karşı ses çıkaran ve bu sesi sendikalarda güçlendirmeye çalışan kadın işçiler karşılarında yasakları, işten atmaları, polis şiddetini gördü. Özak Tekstil'de böyle olmuştu. Sendikal hakları ve çalışma koşullarını iyileştirilmesi için direnişe geçen kadın işçilerin aileleri tehdit edildi patron tarafından. Temel Conta'da sendikal örgütlenme ve toplu iş sözleşmesi isteyen işçiler greve çıktılar. Grev kararı alınmaz patron grev kırıcılığına başlamıştı bile. Peri Tekstil'de mobbing ve hakarete itiraz eden kadınlar işten çıkarılmış ve direnişe geçmişlerdi. Smart Solar işçileri düşük ücret dayatmasına karşı greve çıkmışlardı. Digel Tekstil'de kadın işçiler kadına yönelik şiddetin sömürünün devam etmesi için nasıl kullanıldığını teşhir etmişlerdi direnişleriyle. Farklı şehirlerde, farklı iş kollarında çalışan kadın işçilerin mücadele ettiği iş yerlerinin bazıları bunlar. Hepsinde ortaklaşan bir şey vardı; patronların saldırıları. İşten atmalarla, davalarla, mobbinge bitirmeye çalışılan her direniş daha da güçlendi. Bugün kimi kazanımla sonuçlandı, patronlar geri adım attı. Hakkını arayan, taleplerinin peşine düşen, insanca bir yaşam insanca çalışma koşulları isteyen kadınlar tüm tehditlere baskılara karşı mücadeleden geri durmadı.

Yükümüz ağır, mücadelemiz ortak

Kanunlarla, yasaklarla, kayyumlarla yükselttikleri şiddetin bir boyutu kadınları örgütsüz ve yalnız bırakmak ise bir diğer boyutu da ekonomik alan oldu. Kadınları güvencesiz, esnek ve kayıt dışı çalışmaya mecbur bıraktılar. Ev içi angaryadan tutalım evdeki çocuğun, hastanın, yaşlının bakımı da kadınların üstüne daha çok bindi. Kadınların üzerine taşınamayacak bir yük bırakırken yapılan sosyal yardımları da birer lütuf olarak sundular. Tüm bu yüklerle birlikte kadınlar ekonomik olarak erkeğe daha da bağımlı hale geldi. Bu durumun sonucu daha çok şiddet oldu; bu sayfalar yazan kadınların hikayelerinde bunu sıkça okuduk.

Ancak bu 25 yılda iktidar, politikaları ile şiddeti arttırırken kadınlar da kız kardeşlik bağı ile mücadele olanaklarını arttırdı. 7'sinden 70'ine tüm kadınlar kazanılmış haklarına dönük saldırılara karşı, katledilen kız kardeşleri için mücadelenin bir ucundan uttu. Kimi bir grev çadırında kimi bir bandın başında kimisi de okul sırasında. Her kadın olduğu yerden yapabildiği kadar, katılabildiği kadar dahil oldu.

Geçtiğimiz 25 yılı AKP, kadınların yaşamını daraltma ve kazanılmış haklarına dönük saldırılarla geçirirken kadınlar da mücadeleyi büyütmeyle geçirdi. Bizi içine tepmeye çalıştıkları bu karanlığa karşı olduğumuz her yerden haykırıyoruz 25 yıldır; haklarımızdan da hayatlarımızdan da vazgeçmiyoruz.

25 yılın öteki tarihi: Vazgeçmedik, direndik, değiştirdik

Av. Sevil Aracı

AKP'nin iktidarda geçirdiği yaklaşık çeyrek yüzyıl anlatılırken seçimler, referandumlar, krizler, anayasa değişiklikleri sıralanabilir. Kadınların gözünden bakıldığında ise aynı yılların başka bir tarihi var. Fabrika kapılarında, adliye koridorlarında, meydanlarda; şiddete uğradığında karakolda, boşanmak istediğinde mahkemede, çalışmak istediğinde evde ve iş yerinde verilen bir mücadelelerin tarihi bu. Çünkü son 25 yılda iktidar, kadınlara nasıl yaşayacaklarını, kaç çocuk doğuracaklarını, boşanıp boşanamayacaklarını söylemeye kalktığı her seferinde karşısında mücadele eden kadınları buldu.

Kadınların kimi kazanımları geriletildi; kimi hakları kağıt üzerinde bırakıldı. Ama kimi saldırılar da yıllarca süren mücadelelerle durduruldu. Bugün hâlâ iktidarın kolayca ortadan kaldıramadığı pek çok hakkın arkasında da bu mücadele var.

AKP iktidara geldiğinde kadınlar hakları için mücadele etmeye yeni başlamıyordu. Tam tersine, uzun yılların mücadelesiyle önemli kazanımlar elde edilmişti. 2002'de yürürlüğe giren yeni Medeni Kanun, aile içinde erkeğin üstünlüğünü esas alan anlayışın önemli ölçüde tasfiye edilmesinin sonucuydu. Cinsel suçların "topluma", "aileye" ya da "ahlaka" karşı değil; kişinin cinsel dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar olarak düzenlenmesi, evlilik içi tecavüzün suç sayılması gibi kazanımlar bu mücadelelerin ürünüydü.

Kadınların hak mücadelesi yalnız yasaların değişmesi için verilmeyordu. Aynı yıllarda işçi kadınlar fabrikalarda kendi hayatlarını değiştirmek için örgütleniyordu. 2006'da Antalya Serbest Bölgesindeki Novamed fabrikasında 83 kadın işçi greve çıktı. Düşük ücretlere, ağır çalışma koşullarına, kadınların hamileliklerinin ve tuvalete gitmelerinin dahi patron baskısının konusu haline gelmesine karşı başlayan grev 448 gün sürdü ve toplu iş sözleşmesiyle sonuçlandı.

Novamed Türkiye'nin dört bir yanından kadınların dayanışma gösterdiği bir kadın işçi mücadelesine dönüştü.

Üstelik kadınların yalnız emeği değildi siyasi müdahalenin konusu haline gelen. Bunun en açık örneklerinden biri 2012'de kürtaj hakkı üzerinden yaşandı. Kürtaj hakkının sınırlandırılması gündeme geldiğinde kadınlar karşı çıktı. Yasal süreyi daraltacak düzenleme hayata geçirilemedi. Ancak mücadele bununla bitmedi. Kürtaj yasal bir hak olarak kalırken kamu hastanelerinde bu hizmete ulaşmanın önüne fiili engeller çıkarıldı.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Tekrar tekrar saldırılarını sürdürüyorlar

2016'ya gelindiğinde ise bugün hâlâ tartıştığımız pek çok başlığı bir arada görmek mümkündü. Kamuoyunda "boşanma komisyonu" olarak bilinen Meclis Araştırma Komisyonunun raporu; nafakadan boşanmaya, 6284 sayılı Yasa'dan çocukların cinsel istismarına kadar kadınların ve çocukların kazanılmış haklarını geriletecek çok sayıda öneriyi gündeme taşıdı. Kadınlar rapora karşı birçok kentte yan yana geldi.

Aynı yıl Meclise getirilen bir önerge, çocukların cinsel istismarı suçunda belirli koşullarda failin mağdurla evlenmesi halinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının önünü açıyordu. Kadınların, hukukçuların ve toplumun geniş kesimlerinin tepkisinin ardından önerge geri çekildi.

Ama mesele kapanmadı. Çocukların cinsel istismarında evlilik yoluyla cezasızlık, farklı biçimlerde yeniden gündeme getirildi. Nafaka da öyle. Boşanmanın zorlaştırılması da. Aile hukukunda arabuluculuk da. Bir dönem geri çekilen ya da hayata geçirilemeyen düzenlemeler başka bir adla, başka bir paket içinde yeniden kadınların karşısına çıktı. Kadınlar da her defasında yeniden karşısına dikildi.

Bu mücadele yalnız yasalar ve mahkeme salonlarında sürmüyordu. Kadınların kendi hayatları üzerinde söz sahibi olmasının ilk koşullarından biri, kendi emeği ve geçimi üzerinde de söz sahibi olabilmesiydi. 2018'de Flormar'da sendikalaştıkları

için işten çıkarılan işçiler fabrika önünde 297 gün direndi. Direnişin önünde yine kadınlar vardı. Onların mücadelesi başka fabrikalardaki kadınlara ulaştı, dayanışmayı büyüttü.

2023'te Agrobay seralarında çalışan kadınlar sendikal hakları için direnirken "Mücadelemiz kazanırsa bu bölgedeki tüm tarım işçisi kadınlar kazanır" diyordu. 2024'te Polonez'de çoğu kadın işçi yine sendikal örgütlenme hakkı için aylarca fabrika önündeydi.

Novamed'den Flormar'a, Agrobay'dan Polonez'e uzanan bu mücadele yalnız ücret mücadelesi değildi. İşçi kadınlar sendikal olma, güvenceli çalışma, insanca yaşanacak bir ücret alma hakkını savunurken kendi hayatları üzerinde söz sahibi olma mücadelesi de veriyordu. Şiddete karşı mücadele de tam burada, kadınların kendi hayatları hakkında karar verebilme mücadelesinin bir başka parçasıydı.

Kadınların yıllarca sürdürdüğü mücadelenin etkisiyle 2012'de 6284 sayılı Yasa çıkarıldı. İstanbul Sözleşmesi ise şiddetin önlenmesi, kadınların korunması ve devletin sorumlulukları açısından kadınların elindeki en önemli dayanaklardan biri oldu. Sözleşme önce iktidarın hedefi haline getirildi, ardından Türkiye 2021'de sözleşmeden çekildi. Sözleşmeden çıkıldı ama kadınlar İstanbul Sözleşmesi'nden de şiddete karşı kazanılmış haklarından da vazgeçmedi. 6284'ün yalnız yasa da kalması değil, uygulanması için mücadele sürdü.

Aynı hakkı üç kere kazandık

Fabrika kapısında sendikal olmak isteyen kadınla boşanırken hakkını isteyen kadın; şiddete karşı 6284'ü savunan kadın birbirinden ayrı değil. İşçi ve emekçi kadınlar için bütün bu mücadeleler en sonunda aynı yerde birleşiyor: Kendi emeğimiz ve hayatımız üzerinde söz sahibi olabilmek.

Bu 25 yılda her mücadeleyi kazanamadık. İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasını engelleyemedik. Yasada duran kimi haklarımızı kullanabilmek bile her geçen gün zorlaştı. Ama pek çok saldırıyı da durdurduk; haklarımızı koruduk, yenilerini kazandık. Kaybettiğimiz yerde yeniden yan yana geldik.

Aynı hakkı bazen üç kere kazanmak mücadele etmek zorunda kaldık: Önce elde etmek, sonra kağıt üzerinde bırakmayıp hayata geçirmek, sonra da elimizden alınmasını engellemek için.

İktidarın saldırdığı her dönemde, kendi hayatı hakkında söz söyleyen kadınlar vardı. Fabrikada sendikalaştığı için kapının önüne konulduğunda direnen, şiddet gördüğünde hakkını arayan, nafakasından vazgeçmeyen, çocukları istismarcılarıyla evlendirecek düzenlemelere karşı çıkan kadınlar...

Bu yüzden 25 yılın bilançosunu yalnız bizden alınanlarla tutamayız. Bir de verdiklerimiz, kazandıklarımız var. Fabrika kapısında, mahallede, adliye koridorunda, grev çadırında, meydanda yan yana gelen işçi ve emekçi kadınların mücadelesi olmasaydı bugün elimizde olan pek çok hak çoktan geçmiş zaman cümlesi olabilirdi.

AKP'nin 25 yılı bize ne gösterdi, şimdi ne yapmalı?

Sıla Altun

Dile kolay 25 yıl... Çeyrek asır boyunca yasaları, politikaları ve söylemleriyle işçi ve emekçi kadınların hayatlarının hemen her alanına müdahale eden bir iktidar AKP. Bu dönem, Türkiye'nin emperyalizmle kurduğu ilişki doğrultusunda devlet politikalarının dönüşümüyle kadınların emeğinin ve hayatlarının da yeniden düzenlendiği bir dönem olarak okunmalı.

İstihdamda esneklik yeni bir gündem değil

Bugün özellikle kadınlar açısından çokça dile getirilen istihdamda esnekleşme, yeni bir gündem değil. IMF, BM ve birçok diğer uluslararası emperyalizmin temsilcisi kurum ve kuruluşun 90'lardan itibaren gündeme getirdiği bir mevzu işgücü piyasasında esnekleşme. Hatta Türkiye'de henüz İş Kanunu'nda 2003'teki dönüşüm gerçekleşmeden önce dahi IMF'nin Türkiye'deki işgücü piyasasına ilişkin "genel olarak esnek" gibi bir değerlendirmesi söz konusu. IMF, Türkiye'de emek piyasasının zaten esnek olduğunu; ücret ve istihdamın 'ekonomik koşullara' uyumu için daha da esnekleştirilmesi gerektiğini savunuyor.

AKP iktidarının ilk yıllarında IMF'nin tartıştığı esneklik, işçi sınıfının toplu iş sözleşmesi, insanca ücret ve iş güvencesi gibi haklarının kolayca gasbedilebilmesiydi. 2026'da ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Işıkhani, esnekliği "küresel dönüşümün" zorunlu sonucu olarak sunuyor ve devamını vadediyor. Kadınlar için "aile ve iş yaşamının uyumu", yaşlılar için "aktif yaşlanma", gençler için "istihdam" politikaları da bu esneklik anlayışına dayanıyor.

İktidar IMF'nin kadın istihdamı politikasını örgütleyiyor

Bu noktada kadın emeğinin sermaye açısından özel bir başlık olduğunun altını çizmeliyiz. IMF'nin yayımladığı "Global Employment Gender Gaps" raporunda şu ifadeler yer alıyor: "Daha uyarlanabilir çalışma seçenekleri sunulması, işverenlerin kadın çalışanları işe almasını ve istihdamda tutmasını kolaylaştırarak kadınların işgücü piyasasında aktif biçimde yer almaya devam etmelerini sağlayabilir."

Kadınlara yönelik esnek çalışma

Fotoğraf: TCCB

tarifleri IMF ile de bitmiyor; AB ve BM raporlarında da "bakım yükü" gerekçeyle esnek istihdam, piyasadaki 'şoklara' uyum sağlayacak bir yöntem olarak ele alınıyor. Bugün IMF'ye yönelik sert söylemler geliştiren iktidar, sermayenin emek piyasasından beklentileri açısından aynı hattın önemli unsurlarını kendi politikaları içinde yeniden üretiyor.

İktidar ucuz çalışan kadın işçi istiyor

Tüm bunlarla birlikte şu yargıyı düşünelim: "AKP kadınları eve kapatmaya çalışıyor." Oysa 25 yıllık politikalara bakıldığında AKP'nin kadınları istihdamdan çekmek gibi bir hedefi olmadığı görülüyor. Tam tersine, kadın emeğinin piyasaya dahil edilmesini teşvik ediyor. Ancak bunu kadınların aile içindeki sorumluluklarından kurtularak eşit koşullarda çalışması üzerinden değil; bu sorumlulukları sürdürerek, eşitsiz ve güvencesiz bir konumda çalışması üzerinden yapıyor. Bakım yükünün toplumsallaşması, bakımın ve ev içi angaryanın kamusal bir hizmet olarak örgütlenmesi; sermaye iktidarı olan AKP açısından tercih edilen bir yol olmadı. Çünkü bu, hem devletin sosyal harcamalarını hem de sermayenin kadın emeğinden yararlanma biçimini dönüştürmeyi gerektiriyor. Bu nedenle Aile Şuralarında dahi "ailenin kendi sorunlarını çözme yeteneğinin artırılması" tartışması yürütüldü.

Böyle baktığımızda, AKP'nin eko-

nomi ve istihdam politikaları ile aile politikası birbirini tamamlayan iki politika olarak karşımıza çıkıyor. Kadının çalışması teşvik ediliyor; ancak kadın, gelecek işçi nesillerinin bakımından ve ev içindeki yükten kurtarılmıyor. Bu politik yönelim ise "Aile On Yılı" ifadesinde yoğunlaşıyor.

Aile hem kendi sorununu hem de 'milletin' sorununu çözmekle yükümlü

AKP, henüz 2002'deki seçim beyannamesinde de sermayenin istediği bir türde aileye ve kadın istihdamına yönelik atıflarda bulunuyor: "Ev içi emeğin saygınlığı korunarak, kadınlar için yeni istihdam alanları oluşturulacaktır." Bugünün aile politikalarına baktığımızda ise özellikle doğum artış hızının Türkiye'de olduğu gibi dünya genelinde de düşmesi, kamusal bakım yükünün artması ve daha fazla işgücüne duyulan ihtiyaç, kadınları Türkiye'de de yine göreve çağırıyor: "Ailenize sahip çıkın!" Bu çağırının altında yalnızca doğum hızının azalması da yatmıyor. İşçi ve emekçilerin altında ezildiği politikalar boyun eğmelerinin gerekçesi haline getiriliyor.

AKP'nin ilk yıllarında "ailenin kendi sorunlarını çözebilmesi" politikası, ilerleyen yıllarda ailenin "dış güçlere" karşı savunulması, milli birlik için korunması elzem olması gibi birçok nitelikte bir dönüşüm geçiriyor. Bu dönüşüm, kadınların eşitlik taleplerini dahi "düşman"

gösteriyor; hâlihazırda var olan medeni haklarına yönelik saldırıları körükleyiyor. İşçi ve emekçi kadınların yalnızca Türkiye'de değil; dünya genelinde, tarih boyunca kazandığı haklar hedef haline getiriliyor.

Kadınlar 'faşizmin inşasından' ne anlamalı?

Bu hakların hedef alınıp ise AKP'nin yalnızca muhafazakar bir parti olmasıyla ilintili değil. Emperyalizm, her alanda tekelleşmeyi ve kendi karşısında bir "muhalefet" gücü barındırmamayı bir eğilim olarak içeriyor. Bu eğilim iktisadi meselelerin yanı sıra siyasi meselelerde de ortaya çıkıyor. İktisadi gücü kim elinde bulunduruyorsa, iktisadi gücün asıl üreticilerinin hayatları üzerindeki kontrolü de o sağlıyor. Bugün kadınların birçok sosyal hakkına saldırmak da emperyalizmin ve AKP'nin öngördüğü çalışma rejiminin, sömürü ilişkilerinin devamlılığı açısından büyük önem taşıyor. AKP'nin işçi ve emekçi kadınların giyinişinden cinselliğine, toplumsal hayattaki temsilinden kendini ifade ediş biçimine birçok alana saldırıyor olmasını da güdüleyen temel nokta bu eğilim.

Dünyanın dört bir tarafında kadın haklarına; kürtaja, boşanmaya, annelikten kaynaklanan haklara; şiddete karşı korunmaya vb. yönelik saldırılar, emperyalizmin gericiliğinin geldiği noktayı açıktan bizlere gösteriyor. Ve bu ilişkilerin ortasında Türkiye, bu gericiliği en saldırgan bir biçimde örgütlemeye, uluslararası sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda seçme seçilme hakkı dahil saldırmaya aday bir biçimde öne çıkıyor. Birçok yazımızda da bahsettiğimiz "faşizmin inşası ya da kurumsallaşması" aslında böyle bir zemine oturuyor.

Bütünün vazgeçilmez bir parçası...

Peki, AKP'nin 25. yılında durum böyleyken nasıl bir mücadele yürütmek gerekiyor? Aslında dosyamızda kadınların yürüttüğü mücadelenin birçok örneğine yer verdik. Örgütlenme, eşit yaşama ve siyasete dahil olma hakları için mücadele eden kadınlardan bahsediyoruz. Ancak bugün ihtiyaç olan, bu mücadeleleri ve talepleri iktidara karşı ortak bir mücadele hattının parçaları olarak örgütleyebilmek.

25 yılın bize gösterdiği belki de en önemli şey şu: Kadınların hayatını düzenleyen hiçbir politika yalnızca "kadın politikası" değil. Bu politikalar, devletin nasıl örgütlediği ve işçi ve emekçilerle nasıl bir ilişki kurduğuyla ilgili. Bu nedenle kadınların karşısına çıkarılan her saldırıyı da bu bütünün içinde değerlendirmek gerekiyor.

Kadınlara sorduk: Barış sizin için ne anlama geliyor?

Barış dediğimizde hepimizin aklına başka bir şey gelebilir. Kimi için çocuğunun gece korkmadan uyuması, kimi için bir annenin evlat acısı yaşamaması, kimi için kimliği ve dili nedeniyle ayrımcılığa uğramadan yaşamak... Bir kadın işçi için geçim derdinin, yoksulluğun ve güvencesizliğin olmadığı bir hayat; bir başkası için adaletin, eşitliğin ve özgürlüğün olduğu bir ülke.

1 Eylül Dünya Barış Günü vesilesiyle Kadınlara sorduk: “Barış sizin için ne anlama geliyor? Barışı sağlamak için ne gerekli?” Aldığımız yanıtlar, barışın kadınların hayatında ne kadar somut ve yakıcı bir karşılığı olduğunu gösteriyor. Savaşın, şiddetin, yoksulluğun, eşitsizliğin ve ayrımcılığın yükünü en ağır biçimde taşıyanlar arasında kadınlar ve çocuklar var.

Kadınların sözlerinde kimi zaman umut, kimi zaman öfke, kimi zaman da yaşananlardan süzülen büyük bir umutsuzluk var. Ancak hepsinde ortak bir ısrar duyuluyor: İnsanların birbirine düşman edilmediği, bütçenin silahlara değil, kamusal hizmetlere ayrıldığı bir yaşam mümkün. Ve bu yaşam, bekleyerek değil; yan yana gelecek, dayanışarak ve barış için mücadele ederek kurulabilir.

Kısa kısa...

Van'dan Hira: Şu anki dünya durumundan dolayı aklıma gelen ilk şey barışın zıttı olan savaş. Barış ancak insanların ortak paydada buluşup bunu sürdürebilmesi ile mümkün olur.

Malatya'dan bir kadın işçi: 1 Eylül dendiğinde aklıma önce yeğenim geliyor, onun doğum günü... Savaşın ne demek olduğunu anlamadan barışı da anlayamayız. Ülkemizde, Ortadoğu'da savaş politikalarının sonucu ölüm, yoksulluk, nefret, ırkçılık oluyor. Savaşın olduğu yerde medeniyet yoktur o yüzden her zaman barış diyoruz.

Malatya'dan bir kadın işçi: Hiç kimse ölmesin, herkes güzel ve mutlu yaşasın. Ekonomik gücümüz daha da iyi olsun. Herkes bu ülkenin vatandaşı, karınca bile incitilmesin. Bu dünyada herkese yetecek kadar yer var. Savaşarak değil kalemle kazanalım.

Kocaeli'den bir kadın: Barış, kişi veya kişiler arasında uyumlu fikir ayrılığından doğan anlaşmazlık sonucunda

sağlanan uzlaşma. Barış nasıl sağlanır? Bir tarafın veya iki tarafın savunduğu fikirden belli bir noktaya kadar gerek empati duygusuyla gerek adalet duygusuyla taviz vererek barış sağlanır.

Kocaeli'den bir kadın: Savaşın, kavga-nın, olmadığ; insanlar arasında huzurun, güvenin, herkesin eşit yaşadığı bir Türkiye diliyorum. Barış adaletle sağlanır.

Dersim'den Duygu: Barış deyince ilk aklıma gelen huzur ve adalet. Barışı sağlamak için empati kurmak, adil olmak gerekli.

Kocaeli'den bir kadın: Barış, savaş ve çatışmanın olmaması, bireyler ve toplumlar arasında huzur, uyum ve güven ortamının sağlanmasıdır. Sadece silahların susması değil; adaletin, insan haklarının ve toplumsal düzenin korunduğu sürdürülebilir bir huzur halidir. Toplumda önyargıları yıkan, farklılıklara saygıyı ve şiddetsiz çözümleri teşvik eden bir eğitim anlayışı benimsemek ise barışı sağlanabilmenin kurallarından biri olabilir.

Korkusuz geceler, acısız anneler için kalıcı barış

Diyarbakır'dan Zelal: Barış; küçük bir çocuğun yaşanan siyasi olaylar nedeniyle kabuslar görmediği, geceleri korkuyla uyanmadığı; annelerin yüreğinin yanmadığı, evlat acısı çekmediği, yıllarca yol gözlemediği ve çocuğunun kemiklerine ulaşmak için yıllarca beklediği bir süreç. İnsanların kimliği ve dili nedeniyle ırkçılığa maruz kalmadığı, kimliğini ve dilini gizlemek zorunda bırakılmadığı bir yaşam.

Kalıcı bir barışın sağlanabilmesi için tarafların daha gerçekçi ve somut adımlar atması gerekiyor. Tek taraflı atılan adımların kalıcı olması mümkün değil. Sürecin ilerleyebilmesi için karşılıklı ve somut adımların atılması, bunun yanı sıra toplumun süreçte dahil edilmesi ve gerekli desteğin sağlanması gerekiyor.

Sürecin hızlandırılması ve halka karşı daha açık ve dürüst olunması gerekiyor. Geçici düzenlemeler yerine, kalıcı ve sürekliliği güvence altına alan yasal düzenlemeler en acil şekilde hayata geçirilmeli. Barışın yalnızca bir dönem ya da bir sürecin konusu olmaması, kalıcı bir yaşam biçimine dönüşmesi için atılacak adımlar buna göre şekillendirilmeli.

'Barış için hukuk ve adalet şart'

Diyarbakır'dan bir sağlık emekçisi: Ne yazık ki önceki barış süreçlerine kıyasla bugün içinde hiçbir umut taşımıyorum. 2015 yılındaki süreç beni çok heyecanlandırmış, barış ihtimali beni gerçekten mutlu etmişti. Ancak bugün, barışın sağlanması için ortaya konan yasal dayanaklar veya taslaklar bana inandırıcı gelmiyor. Çünkü ortada işleyen bir hukuk veya adalet sistemi olduğuna artık inanmıyorum.

Eskiden meselenin sadece dağlardaki askeriyedeki silahların susması olduğunu düşünür, bunun hem Türkler hem de Kürtler için yeterli bir adım olacağına inanırdım. Ancak bugün sorun artık çok daha derin ve karmaşık bir boyutta. Mesele sadece çatışma değil; bir ekme ve yaşam mücadelesine dönüştü.

Toplumda şiddet normalleşti, insanlar etnik kimlikleri veya sudan sebeplerle birbirinin canına çok rahat kastedebilir hale geldi. Trabzon'da Amedspor forması giyen birine yapılanlar, bu zehirli alğının en basit ve acı örneğidir. Bizler samimi duygularımızla barışın gelmesini istesek de 20 yılı aşkın süredir toplumda yaratılmak istenen o kutuplaşma algısı maalesef hedefine ulaştı.

Bugün resmiyette bir barış sağlansa ve silahlar sussa bile, toplum birbirine düşürülmüş durumda. En ufak bir anlaşmazlıkta insanların birbirini asılsız iftiralara şikayet edip hapse atılabildiği, kimsenin fikirlerini özgürce ifade edemediği, muhalif veya aydın insanların keyfi olarak tutuklandığı bir düzeydeyiz.

Hukukun, hak arama hürriyetinin ve yasal hakların işlemediği böyle bir ortamda, sadece resmiyette kalacak sözde bir barış sürecinin hiçbir anlamı ve mantığı yoktur.

Bu umutsuzluğumun bir diğer sebebi de siyasete olan inancımı tamamen yitirmiş olmamdır. Siyasetin karşılıklı menfaatler ve yalanlar üzerinden yürüdüğünü düşünüyorum. Örneğin, iki yıldır var olduğu söylenen bu yeni süreçte, Selahattin Demirtaş gibi siyaset öylesine çirkinleşti ki kendime en yakın hissettiğim yapılarda bile menfaat çatışmaları görüyorum.

Sonuç olarak; bütün bu hukuksuzluk, toplumsal çürüme ve yozlaşma karşısında, barış ihtimaline artık ne yazık ki sıcak bakamıyorum. Keşke Sırrı Süreyya Önder'in o kadar yaşadığı zorluğa rağmen içinde taşıdığı o güzel duyguların ve umudun onda biri bende de olsaydı. Ancak mevcut tabloya baktığımda, içinde barışa dair hiçbir heyecan ya da umut kırıntısı bulamıyorum.

Ayrıışmadan yaşayabildiğimiz bir dünya

Antep'ten Elif Çelik: Barış benim için insanların korkmadan ve ayrıışmadan yaşayabildiği bir dünya. Savaşların, şiddetin ve nefretin olmadığı; çocukların güvenle büyüdüğü bir hayat. Farklılıklarımızla birbirimizi anlayabildiğimiz, huzur içinde yaşayabildiğimiz güzel

günler. Barışın insanların birbirini anlamayı ve birlikte yaşamayı seçmesi olduğuna inanıyorum. Barışın hayatımızda olduğu günleri diliyorum.

Bir sözümüz var: Bu ülkeye barış gelecek

Adana'dan Emine Argüç: Şairin, şiirinin en çok can yakıcı sözü, “Çocukların gördüğü düşür barış” diye başlar. Barış... Ne güzel sözcüktür, ne anlamlı şeyler çağrıştırır ki; mutluluk, huzur, refah, eşitlik, yan yana durmak, ötelemekten yaşamak, anaların gözyaşlarının bunca yıldır akmasının bitmesi, daha ne çok kelimelere sığmayan açıklaması vardır barışın. Ülkemizde onlarca yıldır barış için alanlarda, sokaklarda, eylemlerde bir aradayken, haykırdığımız dilimizden düşürmediğimiz en anlamlı sözcüktür barış. Değil midir ki, bu uğurda canice yapılan katliamda yitirdiğimiz yüzlerce canımız, kız kardeşlerimiz, yoldaşlarımız, yeğenle-

rimiz, Şebnemlerimiz, Dilanlarımız... Acıları daha dün gibi yüreğimizi yakıp kavurmuş, ne anaların gözyaşları ne de yüreklerinin yarası kapanmıştır. Onlara bir sözümüz vardı. Bu ülkeye mutlaka barışı getirecektik. Belki henüz oluşmadı. Ama söz olsun; ne analarımızın gözyaşlarının akmasına ne gencecik fidanlarımızın toprağa düşmesine, halklarımızın birbirine düşman edilmesine asla izin vermeyeceğiz. Bu ülkeye barış gelene kadar bütün demokratik güçlerle mücadeleimiz sürecektir. Ta ki allı yeşilli mendillerimizle kol kola, omuz omuza barış halayları çekip barış türkülerini çığırncaya dek... Sözümüz olsun.

Açılım, kayyım, direniş:

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Çeyrek asırlık iktidarın Kürt kadınlarıyla imtihanı

Çağla Yolaşan
Dersim

14 Ağustos 2001 tarihinde kurulan AKP, geçtiğimiz haftalarda 25 yılı geride bıraktı. 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde tek başına iktidar olmasının ardından iktidarını bugüne değin sürdüren AKP'nin siyasal yaşamı da çeyrek asra tekabül ediyor. Bu yazıyla, tam da bir sürecin içerisinde geçerken, son çeyrek yüzyılda AKP iktidarında Kürt kadınları açısından bir bütün olarak toplumsal yaşamdaki başlıca değişikliklerin neler olduğunu -inişler ve çıkışlarıyla- hatırlamaya çalışacağız.

AKP'nin ilk yılları ve demokrasi rüyası

AKP iktidarının yaklaşık ilk on yıllık döneminde liberalizm ve özgürlükçülük adları altında "açılımlar" yapıldığını biliyoruz. Bu yıllarda, 2004 Türk Ceza Kanunu değişiklikleri ile ceza kanunu eskiye göre daha modern bir hale getirildi ve çeşitli cinsiyetçi, ayrımcı ifadelerin yasa metninden kaldırıldığı bir reform yapıldı. Ama bunun özgürlüğü AKP'nin bir lütfü değil, esas olarak kadınların uzun bir süre mücadele ederek vesile olduğu bir değişiklik olduğunun altını çizmek gerekir.

Diğer yandan 90'lı yılların aşırı güvenlikçi ve kaotik atmosferinde yer bulan inkar siyasetinin yerine, Kürt halkının ve dilinin varlığının yüksek sesle ifade edilebildiği, Kürtçe üzerindeki sınırlandırmaların kısmen kaldırıldığı, özellikle kültür alanında Kürtçenin daha rahat kullanılabildiği, TRT'de Kürtçe yayının başladığı ve bu yolla Kürtçenin artık özgürce konuşulabileceği gibi bir yanılsamaya toplumun ikna edilmeye çalışıldığı bir süreç yaşandı. Ama öte yandan kamusal yaşamda ve kamu hizmetlerinde Kürtçenin bilinçli olarak hiç yer bulmadığı gerçeği de orta yerde duruyor. Yeri gelmişken Fatma Altınmakas'ı da analım. Muş Malazgirt'te evli olduğu erkeğin erkek kardeşi tarafından tecavüze uğrayan Fatma, polise başvurmuş;

ancak Kürtçe tercüman olmadığı için şikayeti doğru düzgün alınamamıştı. Tecavüz faili bu nedenle serbest kalmış, Fatma daha sonra evli olduğu Kazım Altınmakas tarafından katledilmişti. Bir Kürt kadını için ana dilinde kamu hizmetine ulaşamamanın sonucu buydu.

Bu dönemde belediyeler üzerinden hayata geçirilen kadın danışma merkezleri, kadın sağlığı alanındaki çalışmalar, kadın istihdam projeleri, kadına yönelik şiddetle mücadele faaliyetleri ve kadın araştırma merkezleri kadın hareketinin ısrarlı mücadelesinin meyveleriydi. Aynı zamanda gelecekte daha kurumsallaşacak olan Kadın Politikaları Daire Başkanlıklarının da arka planını oluştuyordu ve kadınlar açısından çok kıymetliydi.

KCK operasyonları ve çözüm süreci

AKP iktidarının ilk on yılının sonlarına doğru otoriterleşmenin sinyalleri verildi. 2009 yerel seçimlerinde BDP'nin Kürt illerinde güçlü çıkmasının ardından başlayan "KCK Operasyonları", binlerce siyasetçi, belediye başkanı, avukat ve sivil toplum temsilcisinin gözaltına alınması ve tutuklanmasıyla ilerledi. Bu, Kürt siyasal hareketi bakımından büyük bir baskı ve

yıldırma operasyonu olmanın yanı sıra, özgün kadın çalışmalarının ve bu çalışmaların ürünleri olan, kadınlara biraz da olsa nefes aldırabilen alanların daralması sonucunu doğurdu.

AKP'nin karnesinde KCK Operasyonlarının hemen ardından, 2013-2015 yıllarını kapsayan dönem için Kürt sorununda bir çatışmasızlık ve müzakere dönemi de yer buldu. Bu dönemde her ne kadar nihayete erememiş bir çözüm tartışması olsa da özellikle çatışmasızlığın gündelik yaşamdaki etkisi açık bir biçimde görülmüyordu. Kadınlar açısından, çok kısa da olsa barışçıl bir iklimde olmanın etkileri olumluydu. Bu dönemde kentlerdeki güvenlik kaygısının azalması, kültür sanat etkinliklerinin çok daha yaygın şekilde gerçekleştirilmesi gündelik hayatı yeni ve daha modern bir biçimde organize etmeye yaradı. Bunun yanı sıra çatışmasızlık ikliminde Kürt illerindeki belediyeler başta olmak üzere kadına yönelik şiddetle mücadele, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması, kadınların siyasete ve sivil topluma daha aktif katılımının önündeki engellerin kaldırılması ekseninde önemli tartışmalar yapıldı ve adımlar atıldı. Belediyelerde bulunan Kadın Politikaları Daire Başkanlıklarının kurulması da bu döneme denk geldi. Bu daire başkanlıkları kadınların ihtiyaçlarının ve sorunlarının tartışıldığı, buna uygun politikaların uygulanmaya çalışıldığı önemli alanlar oldu.

Bu dönem aynı zamanda kadınların gündelik yaşamındaki savaş baskısının azaldığı, kadın örgütlerinin, platformların, inisiyatiflerin kadınlarla daha rahat yan yana gelip tartışmalar yürütebildiği, kadınların politikada aktif birer özne olmalarının kolaylaştığı bir evreydi.

AKP gittikçe otoriterleşiyor

2014 ve sonrası döneme girildiğinde ise çözüm sürecinin sonlandırıldığı, başlayan çatışmaların şehirlerin göbeğinde yaşandığı günlere geçildi. Bu süreçte sivillerin de öldürüldüğü kayıt altına alındı. Aynı dönemde IŞİD tarafından birbiri ardına bombalı saldırılar ile kitlesel katliamlar yapıldı.

Hemen ardından ise 15 Temmuz 2016'da gerçekleşen darbe girişimi ile temel hak ve özgürlükler, temel kamu hizmetlerine erişim ve sivil siyasal alan peşi sıra daralmaya başladı.

Güvenlik politikaları yaşamın her alanında belirleyici oldu. Sivil siyaset alanı adeta nefes alamaz hale getirildi. Belediyelere atanan kayyımlar ilk iş olarak Kadın Politikaları Daire Başkanlıklarını, kadın merkezlerini kapattı. Çatışma ve göç arttıkça kadına yönelik şiddet daha da görünmez hale geldi. Kadınların on yıllar içerisinde elde ettikleri kazanımlar birer birer budanmaya başladı.

Bu süreci anlatmak için belki de Gülistan Doku'yu hatırlamak, tablonun en net biçimiyle ortaya konmasını sağlayacaktır. Bugün ortaya saçılıp dökülenler gösteriyor ki, tam da bu dönemde genç bir kadın, kayyım vali ve onun çevresinde yer alan alay komutanından il sağlık müdürüne varıncaya kadar kentin neredeyse tüm yetkili isimlerini içine alan adeta çeteleşmiş iş birlikçiler tarafından katledilip kaybedilmiş. Bu olayı ne dönemin aşırı güvenlikçi politikalarından bağımsız ele alabiliriz ne de AKP'nin Kürt kentlerine kayyım olarak atadığı valilerin sahip oldukları sınırsız yetkilerden.

'Yeni çözüm süreci' ve günümüz

Bugüne gelindiğinde yeniden "çözüm müzakereleri"nin sürdüğü, üstelik bu süreçte PKK'nin kendini feshettiği ve çeşitli yasal garantilerin tartışıldığı bir dönemden geçiyoruz. Bir yandan böylesi bir süreç ilerlerken diğer yandan memlekette her türden antidemokratik uygulamanın normal hale geldiği, popüler tabiriyle bir yumuşak monarşi iklimi hakim. Kalıcı bir çatışmasızlık halinin kadınlar açısından da son derece olumlu olacağını söylemek gerekir. Ancak otoriter muhafazakarlıkla karakterize olan ve kadınların yasal kazanımlarının birer birer budanmaya çalışıldığı böyle antidemokratik bir dönemde, salt AKP politikaları ile kadınların yaşamının daha iyiye gitmeyeceği de aşikâr...

Fatma Altınmakas

Bariş ve demokratik çözüm için kadınlar müdahil olmalı

Merve Karataş
Antep

Bariş özlemi, savaşın, hayatın sıradanlığını bozduğu yerde büyüyor. Yıllarca süren çatışmanın ardından silahların susması, kurulan taziyeler, tutulan yaslar... Ve bütün bunlara rağmen barışta ısrar. Bugün Kürt sorununda yeni bir aşamadan söz edilirken barışa duyulan özlemi ve bu ihtiyacın nedenini yeniden hatırlamak ve hatırlatmak gerekiyor.

Uzun süre devam eden tartışmaların ardından Kürt sorununda yeni bir aşamaya geçildi. Silahların bırakılması ve çatışmasızlık yönünde atılan adımların ardından Çerçeve Yasa'nın kabulüyle birlikte bazı başlıklar yasal düzenlemeye kavuştu. Yasa'nın nasıl hayata geçirileceği, komisyonların nasıl çalışacağı, tahliye başvuruları ve yasanın kapsamına ilişkin tartışmalar ise sürüyor.

Çerçeve Yasa'nın kabulü elbette yıllardır beklenen bazı adımların önünü açması bakımından önemli. Ancak yasanın kendisine ve sürecin bütününe iktidarın nasıl yaklaştığı da ortada: Kürt sorununu ortaya çıkaran siyasal, tarihsel ve toplumsal nedenlerden çok, terör ve güvenlik başlıklarını öne çıkardı. Yasanın içeriğinin uzun süre kamuoyundan gizlenmesi, sürecin muhataplarıyla dahi son ana kadar paylaşılmaması ve düzenlemeden yararlanmanın birçok şarta bağlanması rejimin sunduğu çözümün, kendi çizdiği sınırlar içinde şekillendirdiğini ortaya koyuyor. Yasa önemli bir aşama olsa da Kürt sorununda demokratik çözümün inşası için kat edeceğimiz yol uzun.

Yasanın eksikleri, Kürt halkının taleplerine sağır kaldığı düzenlemeleri, nasıl uygulanacağı bir yana, saray rejiminin geleceğine ilişkin anayasa ve seçim hesaplarını sürdürdüğü, bölgede ise savaşın ve güç dengelerinin değiştiği bir dönemde, Çerçeve Yasa'nın bundan sonraki siyasal gelişmeler içinde nereye oturacağı sorusu da önümüzde duruyor.

Siyasal alan daralıyor

Çerçeve Yasa ile birlikte Saray rejiminin "sivil anayasa", "darbe anayasasından

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

kurtulma" başlıklarıyla gündeme taşıdığı anayasa tartışması, bugün yasal düzenlemelerle aynı dönemde yeniden karşımıza çıktı. TBMM Başkanı Numan Kurtulmuş'un, Çerçeve Yasa'nın kabulünün ardından mevcut siyasi iklimin yeni ve sivil bir anayasa için uygun olduğunu söylemesi, yeni anayasa sürecinin başlatılması gerektiğini ifade etmesi, bu iki başlığın iktidar tarafından birbirinden kopuk ele alınmadığını gösteriyor.

İktidarın anayasa değişikliğini gündemde tutması kendi siyasal geleceğine dair arayıştan bağımsız değil. Anayasa meselesinin bir tarafında seçim hesabı olsa da sorun yalnızca Erdoğan'ın yeniden aday olup olmayacağı değil. Siyasal alanın daraltıldığı, operasyonların devam ettiği ve antidemokratik uygulamaların sistematik hale geldiği düzende rejimin nasıl sürdüreceği, baskının nasıl kalıcılışacağı da bu hesabın içinde.

Demokratik alanın daraltılması yönündeki ısrarın bölgedeki gelişmelerle de bağı var. ABD-İran Savaşı'yla birlikte dengelerin yeniden değiştiği bu denklemde Suriye'de SDG'nin Şam yönetimine entegrasyonunun tamamlandığı, ardından SDG'nin bağımsız bir askeri güç olarak varlığının sona erdiği açıklandı. Suriye'deki Kürtlerin siyasi haklarının nasıl güvence altına alınacağı, Kürtçenin eğitim ve kamusal hayattaki yeri ve savaş yıllarında kazanılan hakların nasıl korunacağı ise tartışılıyor. Bir tarafta Türkiye'de Kürt sorununda çözüm yeniden tartışılırken diğer tarafta Kürtlerin bölgedeki kazanımlarının nasıl yeniden tanımlanacağı emperyalist

ülkelerin çıkar ve ihtiyaçları doğrultusunda belirleniyor.

Kadınların hafızası yol gösterici

Saray rejiminin ve bölgedeki güçlerin kendi hesaplarını yaptığı bu tabloda, yıllardır savaşın ve çatışmanın sonuçlarıyla yaşayanların ne düşündüğü ise ayrı bir yerde. Kürt kadınlarının barışa ilişkin sözünü ve beklentisini yalnızca bugünkü gelişmeler üzerinden değil, yıllardır biriken mücadele ve deneyimleriyle birlikte düşünmemiz gerek. Çünkü yıllarca süren çatışmanın, kayıpların, zorunlu göçün, inkarın, yoksulluğun içinden geçen kadınların barıştan beklentisi, bütün hafızanın içinden şekilleniyor.

Kadınlar yalnızca kayıpların ve yıkımın yükünü taşımadı. Savaş politikalarının, kolluk şiddetinin, cezasızlığın, zorunlu göçün ve inkarın doğrudan hedefi oldular. Yerinden edilerek, diline ve kimliğine yönelik baskıyla, güvencesiz ve düşük ücretli işlere mahkum edilerek yaşadılar. Bütün bunların içinde hem yaşamının hem de itiraz etmenin yollarını aradı; örgütlendi, mücadele biriktirdi.

Kadınların biriktirdiği mücadele, bugün güçlü barış ısrarının kaynağı. Bu ısrar, yaşananların unutulmasından değil; neyin bedelinin ödendiğini bilmekten doğuyor. Yeni cenazelerin, göçlerin ve yıkımların yaşanmadığı bir hayat istedikleri kadar; korkmadan konuşabildikleri, kimlikleri ve dilleriyle yaşayabildikleri, iradesinin tanındığı ve şiddetsiz, güvenli ve güvenceli bir yaşam da istiyorlar. Bu nedenle çözüm beklentisi silahların

susmasından ve infaz düzenlemelerinden çok daha ötesinde bir anlam taşıyor. Haliyle bugün karşılarına çıkan gelişmelere de temkinli yaklaşıyorlar. Neredeyse iki yıldır devam eden süreç kısmen bir beklenti yaratsa da gelişen nokta, Çerçeve Yasa'nın sınırları, ülkedeki ve bölgedeki gelişmeler, neden daha kapsamlı bir demokratik adım atılmadığı sorusunu da canlı tutuyor.

Kadınlar barışı birlikte kuracak

Bu temkin çok anlaşılır. Ancak süreci yalnızca izlemek, yıllardır biriken deneyimi ve itirazları kenarda bırakmak anlamına gelir. Hayatımıza dair hangi kararların alınacağı, hangi hakların güvence altına alınacağı beklenmemeli, kadınların sözünü büyütmesi, taleplerini ortaklaştırması ve tartışmaya müdahil olması gerekiyor.

Saray rejimi ve emperyalist güçler kendi hesaplarını yaparken bu hesapların ortasında demokratik çözümün ve barışın olup olmayacağını belirleyicisi, Kürt halkı başta olmak üzere kadınların, gençlerin, demokrasiden yana olan herkesin örgütlü sözü ve mücadelesi olacak. Bu gücü büyütmediğimiz sürece rejimin kendi siyasal geleceğini güvence altına alma arayışının ağır sonuçlarını hayatın her alanında yaşayacağız.

Bu gücü nereden bulacağız? Kürt illelerinde yıllardır savaş, baskı ve yoksulluk karşısında kadınların biriktirdiği mücadele deneyimi ile Türkiye'nin dört bir yanındaki kadınların eşitlik, özgürlük, güvenli ve güvenceli yaşam mücadelesi arasında bağ kurarak. Kadınların birbirine tutunarak kurduğu dayanışmadan; işçilerin ve emekçilerin ortak taleplerinden, eşitlik ve demokrasi için yan yana gelenlerin örgütlü gücünden. Hayatlarımızı, demokrasinin, barışın ve çözümün çerçevesini iktidarın belirlediği sınırlara bırakamayız. Barışa ve demokrasiye duyduğumuz ihtiyaç kadar, onun için söz söylemeye, yan yana gelmeye, mücadeleyi büyütmeye dünden daha fazla ihtiyacımız var. Birbirimizin hayatına değen ortaklıkları büyütme; barış, eşitlik ve demokrasi talebini yalnızca beklenen bir sonuca değil, birlikte kurulan bir mücadeleye dönüştürmek gerek.

Fotoğraf: Unsplash

Kürt kadınlar, taziye çadırları ve çerçeve yasa

Elif Ekin Saltık
Diyarbakır

Kırk yılı aşkındır süren, ağır bedellerin ödendiği, faili meçhul cinayetlerin sokak başlarını tuttuğu, cezaevi ve sürgün yollarında ömürlerin çürütüldüğü bir coğrafyada, barışın ne anlama geldiğini en iyi bu sürecin yükünü omuzlayan kadınlar ve anneler bilir. Kürt sorununun demokratik ve barışçıl çözümünün sürekli olarak ertelendiği, imha ve inkar politikalarının devletin rutini haline getirildiği her gün, anaların yüreğindeki yangını biraz daha büyüttü. Ancak bu yangın bu topraklarda en insani duygu olan yas tutmayı bile bir siyasal mücadele ile kazanılan direniş alanına dönüştürdü.

Çatışmada çocuğunu kaybetmiş ailelerin taziye kurması ve o taziye katılması, işken-ceyi, gözaltını ve tutuklanmayı göze almak demektir. Bugün geldiğimiz noktada Diyarbakır'da başlayan, ardından Van, İstanbul ve Hakkâri gibi illere yayılan taziye çadırları, mücadelenin, direnişin ve hakikatin somut

göstergesidir. Bugün anneler başka acılar yaşanmasın, başka ocaklara ateş düşmesin diye barışı ısrarla talep ediyor, toplumsal ve siyasal dönüşümü var etme iradesi gösteriyor.

Çerçeve yasa beklentileri ne kadar karşıladı?

Tam da bu gelişmelerin gölgesinde, bir süredir siyasetin ana gündemine oturan ve silah bırakma ile fesih sürecini içeren, örgütlü kesimlerin ve sorunun barışçıl çözümünden yana olanların şerhler düşerek "bir ilk adım" olarak değerlendirdiği çerçeve yasa, evlatlarını yitiren, sistematik devlet şiddetine maruz kalan kadınları ve anneleri memnun etmeye yetmedi. Kadınların, eşitlik ve özgürlük mücadelesi veren kesimlerin kafasındaki soru işaretleri dinmiş değil. Çünkü halkın Kürt sorununun çözümündeki temel talepleri hâlâ orta yerde karşılanmamış olarak duruyor. Çerçeve yasa, Kürt halkının asıl taleplerinin gerisinde kalan, haklardan mahrum bırakan ve yıllardır süregelen güvenlikçi politikaların yeni bir hukuki formuna bürünmüş hali olmaktan öteye geçmiyor.

Bugün taziye çadırlarında, evlerde, sokaklarda yan yana geldiğimiz, yıllardır evlatlarının yolunu gözleyen o annelerin gözlerine baktığınızda, omuzlarına dokunduğunuzda bu yasanın neden sahici bir karşılık bulmadığını çok net görüyorsunuz. Onlarla çerçeve yasa üzerine edilen her sohbet, kâğıt üzerindeki maddelerin, on yıllardır yanan bir yüreğe su serpemeyeceği gerçeğiyle çarpıyor yüzümüze. Sohbet ettiğimiz bir anne, yılların yorgunluğunu taşıyan ama bir o kadar da direngen sesiyle, "Bize Meclis'ten geçecek bir kâğıt parçası değil, onurlu bir barış lazım" diyerek özetliyor aslında Kürt halkının, kadınların ortak talebini. Yıllarca dağ yollarını, cezaevi kapılarını gözlemiş, evladının başında ağlayabileceği bir mezar taşı bile olsun diye çalınmış kapı bırakmamış kadınlar için barış, kapalı kapılar ardında güvenlikçi politikalarla dizayn edilen hukuki bir çerçeveye sığdırılmaz.

Sürecin tüm yükünü taşıyan bu kadınlar, barışın sadece "silah bırakma" ifadelerine sıkıştırılmış hukuki bir zeminden ibaret olmadığını çok iyi biliyor. Asıl barışın, inkar ve imha

politikalarından vazgeçilmesiyle, devletin geçmişteki ağır hak ihlalleriyle yüzleşmesiyle, eşit ve özgür bir yaşamın inşasıyla geleceğini yaşayarak öğrendiler. Kendi evlatlarını soğuk toprağa verirken bile "Biz yandık, başka analar yanmasın, başka çocuklar ölmesin" diyebilme iradesini gösteren kadınlar, dayatılan çözüm illüzyonuna ikna olmuyor. Çünkü kâğıt üzerindeki o maddeler yas hakkı elinden alınmış, dili yok sayılmış, seçtiği iradeye kayıym atanmış bir halkın siyasal gerçekliğini ve demokratik taleplerini görmezden geliyor.

Kalıcı barış iktidarın insafına bırakılamayacak bir mesele

Taziye çadırlarında annelerin başlarına örttükleri o beyaz tülbentler sadece tutulan derin yası değil, aynı zamanda onurlu bir yaşam için bitmeyecek bir iradeyi simgeliyor. Çerçeve yasa tartışmaları bize gösteriyor ki bundan sonrası, Meclis'te onaylanan ya da onaylanacak maddelerin çok ötesinde çetin bir sürece gebe. Eşitlik, adalet ve kalıcı barış, iktidarın kurduğu masaların insafına bırakılamayacak kadar hayati bir mesele.

Dağ fare doğurdu...

Eyüp'ten Emekli Hemşire

Yaklaşık iki yıl önce başlayan; adına önce çözüm süreci dedikleri, sonra milli birlik, kardeşlik ve dayanışma dedikleri, Kürt hareketi ile saray iktidarının karşılıklı müzakereleriyle devam eden bir süreç yaşamaktayız. Daha düne kadar barış kelimesinden bile nem kapan, bütün Kürt illerindeki belediyelere kayyum atayan, seçilmişleri hapse gönderen, her türlü demokratik hareketi baskılayan iktidara ne oldu da Kürtlerle masaya oturdu. Bunu yalnızca "kardeşlik, milli birlik, dayanışma" sözcükleriyle açıklamak eksik olur.

Ortadoğu'daki dengelerin değişmesi, İran-ABD-İsrail savaşı, ABD'nin Ortadoğu'daki petrol savaşları ve en çok da gittikçe çöken ekonomik nedenler müzakerelerin sürecini etkiledi. Ben de bu çözüm sürecini en başta destekliyordum. Çünkü yıllardır süren bir savaşın bitmesini kim istemez. Bu coğrafyada bu savaş binlerce annenin ahını aldı, analar evlatlarını toprağa verdi. Ve ben de bir tutuklu yakınıyım. Eşim yıllardır cezaevinde. Ve hâlâ düşünceleri yüzünden cezaevinde yatan yüzlerce aydın, gazeteci, siyasi tutsak var. Ve milli birlik ve dayanışma süreci bu insanları kapsamıyor. Bu nasıl bir adalet, bu nasıl bir barış?

Türkiye'de 6 milyon genç işsiz var, atanamayan binlerce öğretmen var, tezgâhtarlık, garsonluk yapıyorlar.

Madenciler aylardır hak ettikleri ücreti almak için mücadele ediyorlar. MESEM adı altında çocuk işçi sömürsü derinleşiyor, kadın cinayetleri artarak devam ediyor ve 1,5 yıldır bizim seçtiğimiz belediyelere yapılan haksız ve hukuksuz uygulamalar sürüyor. Yani neresinden baksak elimizde kalacak bir adalet sistemi yok. Şimdi kiminle barış olacak? Devlet her türlü demokratik zemini, grevleri, direnişleri yasaklıyor, gazeteleri, kitapları sansürlüyor ama barıştan bahsediyor... Devlet emekçilerle, kadınlarla, gençlerle, doğasıyla, suyuyla, toprağıyla barışsın. Gerisi çorap söküğü gibi gelir.

Kadın işçilerin öğrettikleri

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Esmer Özer
Malatya

Bir araya gelmekten öğrendiğimiz şeyler var. Evde, sokakta öğrendiklerimiz, fabrikalarda, atölyelerde öğrendiklerimiz... Dövüşmekten, düşmekten, kalkıp bir daha dövüşmekten, yenilmekten ve kazanmaktan öğrendiklerimiz... Hayatı zorlaştıran şeyler herkes için biricik ama herkes için de aynı.

Kadın işçilerle bir araya geldiğimizde tam da böyle bir yerden şahit oluyoruz hayatlarına. Kimi ailesinden izin alamadığı için direniş alanına gelemeyen, alandan gelen her görüntüde içi eriyen kadınlar; kimi gündüz çadıra gelip akşam bulaşıkçılık yapanlar, çalışmasına karışmasınlar diye evde her şeyi tek başına halledip şafakla fabrika yolunu tutanlar; yıllarca şiddet gördüğü eşinden boşandıktan sonra bile ölüm korkusuyla sokağa çıkamayanlar; her yerde itaat etmesi beklenen kadınlar.

Çok şey öğreniyoruz kadın işçilerden. Urfalı bir kadın işçiden ailesinin baskısına rağmen, üç gün gözaltında kaldığı için "Bizi rezil ettin" sözlerini göze alarak yine de Özak Tekstil'de maruz kaldığı insanlık dışı muameleye direnmeyi öğrendik. Jandarmasının copuna, biber gazına; yargının gözaltı, tutuklama tehdidine, davalarına; valiliğin yasak kararına, müftünün camiye kapatmasına rağmen nasıl vazgeçilmeyeceğini; ilk gün arkalarda dururken zamanla sendikasının safında nasıl ön sıralar-

da direnişi sırtlandığını kadınlardan öğrendik.

Cinsiyet rollerini cambaz gibi kullanan sermayeye karşı kadınlar

Malatya'daki bir kadın işçiden öğrendik sermayenin işçileri bölmek, güvensizlik yaratmak için cinsiyet rollerini nasıl bir cambaz gibi kullandığını. Fabrikada adı çıkmasın diye gülümsemeyen, tuvalet molasına giderken erkek amirden kart alıp turnike basmak zorunda kalan, çocuğunun saçının uzadığını aylar sonra fark eden, bebeğini emziremeyen, işe girişte "Gebelik düşünüyor musun" sorusuna maruz kalan, ürettiği ürünü alamayan; depremin acısıyla baş etmek zorunda kalırken diğer yanda depremde iki hafta sonra patron çağırıldığında işinden olmamak için çalışmaya dönen kadınlardan öğrendik tırnak etimiz kanaya kanaya tutunmayı.

Hayatında tek bir muhalif eylem yapmamış Tokatlı kadınlardan dokuz ay fabrika önünde, direniş çadırını beklemeyi öğrendik. Evde pişen aşı direniş çadırında paylaşmayı, kapı kapı dolaşarak derdini anlatmayı, Türkiye'nin her yerinde dayanışmayı büyütmeyi; "ahlakın" sadece kadınlara işlediğini, devletin suretinin Tokat'ta ve Urfa'da farklı olduğunu, grev kırıcılığının farklı yüzlerini, direnişin dünyayı algılama biçimini nasıl değiştirdiğini ve sınıfının farkında olmanın da nasıl inşa edilmesi gerektiğini öğrendik.

Kadının nasıl kadına düşman edildiğini, erkeklerin suçlarından bile

kadınların anne, eş olarak sorumlu tutulduğunu öğrendik bir de.

Kadınlar birbirlerinden güç almayı öğreniyor

Doğru bir sendikayla karşılaştıklarında kadınların güvende hissederek mücadeleye dahil olduğunu gördük. Bütün bu öğrendiklerimizin biriktirdikleriyle yaptık BİRTEK-SEN'in kadın işçi buluşmasını. Aynı yerlerde sadece bizim başımıza geliyor sandıklarımızın herkesin başına geldiğini ve değiştirmenin yolunun dalga dalga yayılıp, ilmek ilmek örülecek bir mücadele hattı oluşturmaktan geçtiğini anlamak ve anlatmak için buluştuk.

Yaşadıklarımızın adını koymak, sorunun kaynağını ve sınıf savaşını görmek, fabrikanın içinde ve dışında yaşadıklarımızın birbiriyle bağlantısını anlamak, nasıl bir örgüt sorusuna cevap aramak, mücadeleden geri durmamıza neden olan şeyleri ortadan kaldırmak için kendimizden ve yanımızdakinden başlayarak halkayı güçlendirmeyi, zorlandığımızda birbirimizden güç almayı öğrenerek ayrıldık buluşmadan.

Kolay olmadığını da bilerek uğruna dövüşmeyi hak eden bir hedefi inşa etmeye çalışıyor BİRTEK-SEN. Bunu yaparken de kadın işçilerin mücadelesini kalbine yerleştiriyor. Kadınların daha fazla örgütlenme alanı bulması, sözünü söyleyebilmesi, dayanışmayı hissetmesi önemli. Yeniden buluşacağımız, daha güçlü bir araya geleceğimiz günler elbet olacak. Bu günleri inşa edeceğimiz, hayatının her anı direniş olan kadın işçilere selam olsun.

**Patron TKİS işçilerine
sıfır zam teklif etti**

Yemekhaneden meyve ile bu daha ne kadar sürer?

TKİS Blinds işçisi
Tuzla-İstanbul

Bizler, fabrikamızda yasal hakkımız olan sendikalı çalışabilmek için iki yıldır TEKSİF sendikamızla birlikte mücadele ediyoruz. Kötu çalışma koşullarına ve düşük ücretlere karşı verdiğimiz mücadelede birlik olduk. 230 gün boyunca serbest bölge kapısı önünde direndik, işten atıldık ama yılmadık. Sendikal yetkimizi aldık ve mücadelemizi bırakmadık. Şimdi sözleşme görüşmelerimiz başladı. Ancak patron hâlâ sıfır zam teklif ediyor ve haklarımızı tanıtmamakta ısrar ediyor. Bizler de mücadelemize devam ediyor, fabrikamızda protestolar ve eylemler yapıyoruz. Yani TKİS işçileri olarak haklarımızdan vazgeçmiyoruz. Tıpkı maden işçilerinin direndiği gibi, biz de emeğimiz ve geleceğimiz için direniyoruz.

Dolabımızdaki yoksulluğu kimse görmüyor

Bu ay okullar açılıyor. Okulların açılmasıyla birlikte kaleminden deftere her şeye yine zam gelecek. Zam gelmesi bile fiyatlar yine de pahalı. Üniforma fiyatlarını zaten saymıyoruz. Her yıl değişiyor ve zorunlu tutuluyor. Bazılarımızın aynı zamanda kira zam ayı. Çocuklarımızın okula başlayacak olmasına sevinmemiz gerekirken, daha okul açılmadan ihtiyaçlarını nasıl karşılayacağımızı düşünüyoruz. Dolaplarımızdaki yiyecekler günden güne azalırken şimdi okullar açıldığında çocuklarımızın beslenmesine

ne koyacağız, ceplerine harçlığı nasıl vereceğiz bilmiyoruz. Yemekhanede çıkan meyveyi ya da ayrıncı çocuğumuzun beslenmesine koyarak bu hayat daha ne kadar sürdürebilir? Bizim dolabımızdaki yoksulluğu kimse görmüyor. Aldığımız ücret ise sadece asgari ücretin biraz üzerinde, yarısından fazlası sadece kiraya gidiyor.

Çocuğumuz için çalışırken çocuğumuzu görmiyoruz

Fabrikada çoğumuz kadınız. İkimizde boşanmış ve çocuklarına tek başına bakmakla yükümlü olan birçok kadın arkadaşımız var. Fabrikadan sonra burada mesai yoksa başka işler bulmaya çalışıyoruz. Yeri geliyor, ay boyunca tam mesai yapıyoruz. Çocuğumuzun, eşimizin, ailemizin yüzünü göremiyoruz. Peki ne için? Ayın sonuna kadar çocuğumuzun karnı doysun, başımızı sokacak bir evimiz olsun diye. Aldığımız ücret ortada. Kreşe göndermemizin imkânı zaten yok. Çalıştığımız işyerinde kreş de yok. Bir kreş olsa, o zaman bu kadar zorlanmazdık.

Bizler lüks istemiyoruz. Emeğimizin karşılığını, insanca yaşayabileceğimiz bir ücret ve çocuklarımızın geleceğine güvenle bakabilmek istiyoruz. 230 gün direndik, yetkimizi aldık, şimdi toplu sözleşme masasında da direndiği için işten atılan arkadaşlarımız ile birlikte hakkımız için mücadele etmeye devam ediyoruz. Anayasal hakkımızı kazanacağız. Çünkü biz sadece bugünümüz için değil, çocuklarımızın geleceği için de mücadele ediyoruz.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Havasız, karanlık iş yerlerinde bir anket günü

Görsel: Canva Pro yapay zeka

İpek Keleş
İstanbul- Eyüpsultan

Emek Gençliğinin İşçi Gençlik Anketi için Eyüp-Ramî'deki sanayi sitelerine gittiğimiz bir gün daha. Bu atölyelerin bulunduğu hanlar, siteler o kadar havasız, o kadar karanlık ki gergin bir şekilde ilerliyoruz hep. Dükkanların camlarından giren hava ve güneş, koridorlara kadar geliyor ancak. Burnumuzda kesilen demirlerin kokusuyla atölyeleri geziyoruz. Önceki günlerde geldiğimizde çoğunlukla erkek işçilerle karşılaşırken bugün ilk kez bir atölyede üç tane kadın işçiyle karşılaşıyoruz. Biri diğerlerine göre daha genç, anketi çözdürebilir miyiz acaba heyecanıyla yanına yaklaşip sorularımızı yanıtlayıp yanıtlamayacağını soruyoruz. Bu esnada yanında oturan kadının da annesi olduğunu öğreniyoruz. Annesi, ilk başta anketimizi çok anlamıyormuş ancak tekrar anlatınca ve kızıyla yapmak istediğimizi dile getirince "Onun okuma-yazması yok" diyerek bizi başından savuşturmaya çalışıyor. Kızının da 17 yaşında olduğunu öğreniyoruz o sırada. Halbuki kızı, biz onunla anket yapmak istediğimizi söyleyince heyecanlanmış hemen annesine bakmıştı. Sonrasında biz yine ikna etmeye çalışırken bu kez atölyede çalışan bir erkek işçiyi çağırıyor ve "Ben anlamıyorum bununla konuşun" diye bizi "kıdemli" bir işçiye yönlendiriyor. Ardından ona da derdimizi anlatıyoruz. Böylece zar zor kabul ediyorlar genç arkadaşımızla anket yapılmasını.

Tam anket için arkadaşımızın yanına geçtiğimizde az önce bize cevap veren işçi hemen yanımızda bitiriyor. İş yapıyor-muş gibi gözüktü de anket sorularını genç

kadına sorarken onun yerine cevaplar veriyor. Çalıştığı sektörü -kozmetikmiş-bile adamdan dinliyoruz. Genç kadının ağzından bir cümle almaya çalışmak güçleşiyor.

Genç kadın, ne aldığı ücreti biliyor ne de ne kadar çalıştığını. "İşyeri dendiğinde aklına ne geliyor" ya da "İşe gelirken kendini nasıl hissediyorsun" diye sorduğumda, onun yerine yine karşımızda olan adam cevap veriyor. Mümkün olduğunca oldu bittiye getirmeye çalışırken bir şekilde anketi bitiriyoruz. Anket sonuçlarını ulaştırmak ve belki sonrasında bir çay içmek için numarasını istediğimde çekindiğinden vermek istemiyor, o esnada da annesine bakıyor yine.

Bu sırada diğer iki kadınla konuşan arkadaşım da kadınların yaşadığı zorlukları dinliyor onlardan, bir taraftan çalışmaya devam ederlerken. Gaziosmanpaşa'da eski sevgilisi tarafından öldürülen kadını anlatıyorlar arkadaşşıma. Tekrar buraya gelmek için kadın işçilerle sözleşip ayrılıyoruz.

Oradan çıkıp tekrardan atölyelere bakmaya devam ediyoruz başka kimlere rastlayacağız diye. O esnada bir demir doğrama atölyesinde çalışırken çok zorlandığı apaçık belli olan tek başına çalışan bir kadına denk geliyoruz. Onunla anketimiz için konuşmasak da kendini işine kaptıran bu kadın işçiyi selamlıyoruz.

Anket süreci boyunca gittiğimiz her atölyede, dükkanda konuştuğumuz işçilerin çoğu, soru sorduğumuzda cevaplarını yanımızdaki erkek arkadaşına veriyorlar.

Atölye içerisinde herkes erkek olduğu için orada olmamızla dikkat çekiyoruz. Konuştuğumuzda da adeta yok oluyoruz. Saat de ilerledikçe anketi sonlandırıp ayrılıyoruz.

Şezlong hayalinden okul alışverişine

✉
Selda Arslan
Kocaeli

Uzun tatil günlerimizde biriktirdiğimiz anılar, şezlongda geçirdiğimiz keyifli saatler, plajdan çıkıp otelin serin bahçesinde yediğimiz muhteşem akşam yemekleri, çocuklarla yaptığımız kültür gezileri ve tüm tatil boyunca aile fertlerinin biz kadınların üzerindeki iş sorumluluğu olarak bizlere de dinlenme alanı açmaları bu yazı olağanüstü kıldı. Seneye de yapılacak yurt dışı gezimizi planlarken...

Market kasasındaki kuyruğun başından gelen sesle daldığım hayallerden; elimde yelpaze, arımda dört farklı marketten satın aldığım indirimdeki kırtasiye ürünleri, çantamda alınacaklar listesiyle uyanıverdim. Tatil diye gittiğimiz aile evinde yaptığımız akraba ziyaretlerinin arasında yedi günlük deniz sefasını bir güne sığdırmak bu hayalleri kurduruyor tabii.

Dışarısı 39, içerisi 45 derece olan iş yerindeki

kadınlar olarak elimiz iş görürken hayaller içinde sonbaharı karşılıyoruz. Çay molamızda çektiğimiz köşemizde eller internetten sipariş verilecek okul malzemeleri için çalışıyor, maaşların hesaba düşmesiyle hummalı okul alışverişleri tamamlanıp tezgahımıza geçiyoruz. Sohbet derin, sıcaktan tansiyonlarımız çıkmışken okul önlerine 30 bin personel alınacağını anlatıyor Aysel. "Bu kadar personel ev ekonomisine yük" diyor biri. "Doğru tabii, her aileye üç çocuk istenilen ülkede her çocuk için ayrı ücret istenir" deyip çocuk sayısına bölüyorlar masrafı. Keyfimiz kaçıyor şefin sesiyle: "Bu hafta az çalışma olacak, ücret düşecek. İsteyen izin yapsın!" Bizim burada bir hafta izin demek, bütçeden 5 bin eksilmesi demek. Hızlıca planlar yapıyor. Pazar ucuzlaşmışken konservelerimizi yapalım; çoluk çocuk, ev temizliği, formaların elden geçmesi, indirimli mağazaları dolaşmak derken oooo çoğu işimizi hallediverdik.

5 bin eksik maaş artı 10 bin okul masrafı eşittir eksi 15 bin ile bu haftayı kapatık. Yaşamının anlamı sadece nefes almak haline getirilen tüm kadınların hayatları aynı. İsimlerimiz farklı olsa da, işçi ya da memur olsun da aynı kaderin içine mahkum edilmişiz. Eğitim yılının başlamasıyla birlikte derterimiz çoğalarak karşımıza çıkıyor. Yapamadığımız tatilin yükünü sırtlamışken gelen sorunlara yer açmak hepimizi yoruyor. Açlık sınırının altında ücretlerle, her bir öğrenciye binlerce liralık okul masrafı ile bu yokluğun içinde hâlâ umudumuzu diri tutuyoruz. Biliyoruz ki yan yana gelirsek üretimin yöneten olduğu bir ülkeyi kuracağız. Eğitimden sağlığa, ulaşımdan mahalle kreşlerine, insanca yaşayabileceğimiz ücretlere örgütlü bir yaşamla ulaşacağız. En güncel talebimiz olan "okullarda bir öğün ücretsiz sağlıklı yemek" her çocuğumuzun hakkı diyerek mücadelemize devam edelim.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Nereden kısarsam çocuğumun ihtiyacını gideririm?

✉
Bir kamu emekçisi
Kocaeli

Okulların açılmasına sayılı günler kala biz ebeveynleri, yemekten tutun da kırtasiye malzemesi, okul kıyafeti, ayakkabı, servis ücreti vb. birçok gider

kalemi düşündürüyor. Büyük şehirlerde ortalama kitap ücretleri 10 bin, servis ücretleri 100 bin, okul kıya-

Fotoğraf: Pixabay

fetleri ise 4 bin liradan başlıyor. Yemek ücretleri ise aylık en az 5-6 bin lira. Birden fazla çocuğunuz varsa bu rakamlar ikiye üçe katlanıyor. Asgari ücretlilerden kamu emekçisine tüm aileler bu giderleri nasıl karşılayacağını, "Nereden kısarsam çocuğumun ihtiyacını gideririm" diye düşünüyor. Okullarda ücretsiz bir öğün yemek verilmesi, gerek sağlıklı nesiller yetiştirilmesi gerekse ailenin gider kalemlerini azaltmak açısından önemli. Bir başka önemli konu da okullarda temizlik görevlisi ve güvenlik görevlisi istihdamı. Son dönemde çokça konuşulan okullarda hijyen ve güvenlik zafiyetinin giderilmesi için kadrolu personel istihdam edilmesi, İŞKUR üzerinden yapılan TYP gibi projelere son verilmesi gerekli.

Çocuklarımin geleceği için kaygılanmadığım bir ülke istiyorum

Okul kapısında başlayan eşitsizlik

Nevruz Mersin
Pendik-İstanbul

Bir çocuğun ortaokula başlayacak olması, ailesi için yeni bir heyecan olmalı. Yeni okul, yeni arkadaşlar... Ancak bazı mahal-
lelerde bu heyecanın yerini okul arayışı ve “kaydınız olmuyor”
cümlesi alıyor. Pendik Esenyalı’da çocuklarını istedikleri okula
göndermek isteyen aileler bir çıkmazla karşı karşıya. Adres
tutmuyorsa seçenekler azalıyor. Ailelerin karşısına ya 40-50
kişilik sınıflardaki okullar ya da tercih etmedikleri imam hatip
ortaokulları çıkıyor.

Başka bir okul tercih edildiğinde ise, ekonomik güç belirleyici
oluyor. On binlerce liralık ödemeler, “bağış” adı altında alınan
paralar ve kayıt garantisi bile verilmeyen ön kayıt bedelleri...
Okul kapılarını aşındıran annelerin anlattıkları, bunun münferit
bir sorun olmadığını gösteriyor. Kişisel tercihten daha büyük
bir problem var: Eğitime erişimde eşitsizlik.

Kayıt için 90 bin lira bağış

Bir anne, kızını ortaokula kaydettirebilmek için mart ayının
başından beri okul dolaşıyor. İsteddiği okul, evinin biraz
uzağında. Karşısına tek bir cümle çıkıyor: “Adresiniz tutmuyor.”
Adres tutmayınca seçenekler daralıyor. İstemediği okul türüne
çocuğunu göndermek istemeyen ve başka bir devlet okulunu
tercih eden ailelerin karşısına bu kez para sorunu çıkıyor. Kızı-
nın kaydı için gittiği okulda kendisinden 90 bin lira istenmesini
şöyle anlatıyor bir anne: “Bu indirimli fiyatımız. Arada hatırlı
insanlar olmasa bunu da yapmazdık” diyor. Para ödeniyor ve
annenin eline bağış makbuzu veriliyor.

Başka bir anne ise kızını kaydettirmek istediği okulda 118 bin
liralık bir bedelle karşılaşılıyor. Üstelik bu para ödendiğinde kayıt
garantisi bile verilmiyor. “Kabul edilmeyebilir, her ihtimale
hazırlıklı olun.”

Anne okuldan çıkıp başka bir okulun yolunu tutuyor. Sonunda
müdürle konuşuyor.

“Ne verebilirsin?” diye soruluyor.

“30 bin”

“Tamam.”

30 bin lira kayıt için, 15 bin lira da kırtasiye için ödeniyor.

Anne bunu “Neyse ki 45 bine çözdük” diye anlatıyor.

Seçeneksizlik dayatılıyor

Bir başka aile ise tamdiklar aracılığıyla istediği okula kayıt
yaptırabileceğini düşünüyor. Kapılar çalınıyor. Sonuç değişmi-
yor: “Ya bir yıl önceden adresinizi değiştireceksiniz ya da 300
bin lira.” 300 bin lira ödeyemeyen aile, çocuğunu istemediği
bir imam hatip ortaokuluna kaydettirmek zorunda kalıyor.
Buradaki mesele imam hatip okullarının varlığı değil, ailelerin
çocukları için okul seçerken gerçekten seçeneklerinin olup
olmadığı. Bir tarafta kalabalık sınıflar, diğer tarafta imam hatip
okulları... Ya da on binlerce liralık bedeller.

Eğitimde tercih hakkı gerçekten herkes için eşit mi? Bugün
bazı aileler için mesele hangi seçeneğe razı olacaklarını
seçmek. Eğitim bir hak olmaktan çıkıp, parası olanın daha fazla
seçenek satın alabildiği bir ticarete dönüştüğünde eşitsizlik
okul kapısında başlıyor.

Fotoğraf: DHA

Melek

Küçükçekmece - İstanbul

Ben 34 yaşındayım. Biri bu yıl
birinci sınıfa, diğeri üçüncü sınıfa
başlayacak iki çocuk annesiyim.
Size bir işçi ve çocuklarının
geleceği için kaygılanan bir
kadın olarak yazıyorum. Okullar
açılıyor. Benim için okulun açıl-
ması yeni masrafların başlaması
demek. Daha okul başlamadan
nasıl karşılayacağımızı düşün-
meye başladık. Bir de “bağış” adı
altında alınan paralar var. Bu yıl
ne kadar isteyeceklerini bilmi-
yorum. Hem bağış diyorlar hem
zorunlu tutuyorlar.

Ben çalışıyorum. Eşim de çalışı-
yor. Yine de çocuklarımin eğitim
ve beslenme ihtiyaçlarını karşıla-
makta zorlanıyoruz. Biz çalışı-
yoruz ve yine de geçinemiyoruz.
Üstelik benim çalışma koşullarım
da kolay değil. Vardiyalı çalışı-
yorum. Bazen uykudan uyandı-
ğımda hangi vardiyada olduğumu
düşünüyorum. Zihinsel olarak
çok yoruluyorum. Tek vardiyada
çalışmak istiyorum ama bunun
için kolaylık sağlanmıyor. “Çalış-
mıyorsan çıkabilirsin” diyor. Çıkarsam başka iş bulabilecek
miyim bilmiyorum. İşsizliğin bu
kadar yoğun olduğu bir yerde
işimi kaybetmekten korkuyorum.

Asıl korkum ise çocuklarım.
Ben işe gittiğimde çocuklarımı
evde yalnız bırakıyorum. Bıra-
kacak kimsem yok. Evde küçük
bir kameramız var. İş yerinden
çocuklarımı kameradan izliyo-

rum. Bir yandan çalışıyorum, bir
yandan telefonda çocuklarıma
bakıyorum. Yemeklerini ve su-
larını hazırlıyorum. Televizyonu
açıyorum. Mutfağa girmemelerini
söylüyorum. Çocuklarım günde
8-10 saat yalnız kalıyor. Bunu hiç-
bir anne istemez. İşteyken sürekli
“Güvendeler mi? Başlarına bir
şey gelir mi?” diye düşünüyorum.
Bir deprem olsa çocuklarıma ne
olacak diye korkuyorum.

Çalışmak sadece işe gitmek değil

Kadınların özgür olduğu, iste-
diği işte çalışabildiği söyleniyor.
Evet, ben de çalışıyorum. Ama
çalışmak sadece iş yerine gidip
gelmek değil ki... Çocuklara
bakıyoruz. Yemek yapıyoruz. Evi
temizliyoruz. Sonra işe gidiyoruz.
Hem ev hem iş... Dinlenmeye
zamanımız kalmıyor. Çalışmak
istemediğim için değil, çalışma
koşullarının insan gibi yaşaya-
bileceğimiz şekilde düzenlen-
mesini istediğim için bunları
söylüyorum.

Çocuğu olan kadınların kreş
hakkı olmalı. İş yerlerinde ücret-
siz kreş olmalı. Okula giden
çocuklarımız için okuldan sonra
gönderebileceğimiz, güvenli,
ücretsiz kültür, eğitim ve sanat
alanları olmalı. Bir de çocukla-
rımın beslenmesini düşünmek
istemiyorum artık. Devletin
bunu yapabilecek gücü olduğu-
nu düşünüyorum. Her çocuğa
okulda ücretsiz, sağlıklı bir
öğün yemek verilebilir. Bugün
çocuklara bir kumanya mı çıkı-
ramıyorlar? Her gün çocuğumun

beslenme çantasına ne koyaca-
ğımı düşünmek istemiyorum.
“Bunu da nasıl alacağız?” diye
hesap yapmak istemiyorum.
Çocuklarımızın eğitim hakkı
ailelerin gelirine bağlı olmamalı.
Çocuklarımızın karnının tok
olması, defterinin kaleminin
olması bir lüks değil.

Kendime de yetemiyorum.
Bütün bu sorunlar içerisin-
de boğuluyorum. “Düşsem
çocuklarıma kim bakacak?”
diye düşünüyorum. “Kendine
gel Melek” diyorum. Kalkmak
zorundayım. Çocuklarım, bir an
önce büyüsünler, başlarının ça-
resine baksınlar istiyorum. Bunu
söylemek bile içimi acıtıyor.
Çünkü çocuklarımin çocukluđu-
nu yaşamasını istiyorum.

Hayatımın büyük bir bölü-
münü çalışarak geçireceğimi
biliyorum. Saçıma tarayacak
vakit bulamadığım için saçımı
kazıdım. Artık bu kadar yükün
altından kalkamıyorum. Biraz
da kendimi kötü hissettiğim için
kazıdım saçlarımı.

Sadece çocuklarım için daha
iyi bir hayat istiyorum. Okula aç
gitmelerini istemiyorum. İşe gi-
derken çocuklarımı evde yalnız
bırakmak, çalışırken kamera-
dan çocuklarımı kontrol etmek
istemiyorum. “Bir şey oldu mu?”
kaygısıyla yaşamak istemiyö-
rum. Çocuklarımin eğitimini ve
beslenmesini karşılayabildiğim
bir hayat istiyorum. Çocukları-
mın geleceği için kaygılanmadı-
ğım bir ülke istiyorum. Biz çalış-
ıyoruz. Biz üretiyoruz. Ve artık
insan gibi yaşamak istiyorum.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Kıtlık hazırlığı

Fatma Koç
Adana

Astrolojiye ve astrologlara inanır mısınız? Bir dönem benim inanmışlığım oldu. (Arada hata yapabiliyorum.) Zamanını tam hatırlamıyorum ama birkaç yıl önce dinlediğim astrologlar, gezegenlerin sıralanması sonucu oluşacak elektromanyetik enerjinin dünyadaki elektrik sistemini etkileyeceğini ve tüm sistemin uzun süre kapanacağını söylemişlerdi. Ben de tedbirli olmam gerektiğini düşünüp eve birkaç gaz lambası, ışıldak ve el feneri aldım, başladım beklemeye. Söylenen tarih geldi geçti, elektrik kesilmedi. Gaz lambası nostalji köşesinde yerini alırken ben de astrolojiye inancımı kaybetmiş olarak yaşamaya devam ettim. “Şimdi bu muhabbet nereden çıktı?” diyeceksiniz. Her yıl sonbaharda kış hazırlıkları

başladığında bu hikaye aklıma gelir. Sanki kışın açlıktan ölecekmiz gibi yap yap bitmeyen hazırlıklar bütün eylül ve ekim ayı boyunca sürüyor.

Bundan 5-10 yıl öncesine kadar bu kadar yoğun kış hazırlığı yapmazdık. Biraz erişte keser, salça yapardık; çünkü kışın kış yemeklerini yemeyi severdik. Son yıllarda hazırlığın artmasının bir nedeni de ekonomik zorluklar. Yazın 20 liraya aldığımız domates kışın 100 lirayı geçince kışa ekonomik hazırlanmak da elzem oluyor.

Kış hazırlığı ekonomisi Ama iş biraz çıgırından çıkmış durumda. Önceleri sebzeleri kuruturduk, sonra buzluğa koymaya başladık. Buzluk yetmeyince 3-5 çekmeceli derin dondurucular aldık; kalabalık ailelerde yanına ikinci buzdolabı da eklendi. Çoğumuzun evinde, kış hazırlığı için yerlerini almış dolaplar ve derin dondurucular var. Üstelik bütün bu masraf

ve emeğin sonunda ev halkının memnuniyetsizliği de cabası: “Yine mi fasulye, yine mi patlıcan?” Sen aylarca hazırlan, ev ekonomisini düşün, emek harca; kimseyi memnun edeme!

Kış hazırlığı küçük bütçeyle geçinme kaygısı taşısa da kendi ekonomisini de yaratmış durumda. Normalde haftada üç beş kilo aldığımız domatesi sonbaharda 40-50 kilo alıyoruz; diğer sebzeler de aynı. Onlarca kavanoz, her yıl yenilenen ve fiyatı artan kavanoz kapakları, tam kapanmayan kavanozlardan verilen fireler... Bir de bütün bunları saklamak için alınan derin dondurucular var. TÜRKESD verilerine göre yurt içi derin dondurucu satışı 2023'te 697 bin 914 iken 2024'te 923 bin 271'e yükselmiş, 2025'te ise 773 bin 863 olmuş.

Kapitalizmin bize empoze ettiği “Ne kadar çok tüketirseniz o kadar mutlu olursunuz” fikrinden biraz uzaklaşıncı tabloyu daha

net görebiliyoruz. Elbette “Kış hazırlığı yapmayalım” demiyorum. Ama ninelerimizin, annelerimizin, hatta bizim bile beş on yıl önce yaptığımız kadarını yapsak belki bu kadar yorulup bu kadar harcamak zorunda kalmayacağız. Hem ne ninelerimiz ne annelerimiz kışın açlıktan ölmüşler, çok şükür.

Ben bu sene hiçbir hazırlık yapmamaya karar verdim. (Bu kadar laf ettikten sonra.) Tabii bu kararı alırken de epey düşündüm. Mesele biraz da Karınca ile Ağustos Böceği hikayesi gibi: Ya kışın ihtiyacım olursa, ne yaparım? Sonunda ağustos böceği konumuna düşme kaygısı taşımadım değil. Bu yazıyı yazarken aldığım kararın doğruluğunu hâlâ düşünüyorum. Bence siz de hazırlık yaparken “Acaba biraz abartıyor muyum?” diye düşünün. Dergimizin gelecek sayısında umarım bununla ilgili mektuplar alır, hep birlikte bir değerlendirme yaparız.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Eğitim hakkı ailenin cebindeki para kadar olmamalı

Fatime Topçu
İstanbul- Esenyali

Okulların açılmasına sayılı günler kaldı. Marketlerde, kırtasiyelerde rengarenk silgiler, kalemler, defterler, boyalar... Kimi çocuğun içi kıpır kıpır, kiminin buruk. Aynı ülkede yaşıyoruz ama hayat koşulları herkes için aynı değil ne yazık ki.

Eylül ayının gelmesiyle kadınların yükleri de artıyor. Kışlık hazırlığı mı yapsın, çocukların okul masraflarını mı düşünsün. Omzuna bırakılan onlarca yük altında kadınlar için bu mevsim ne yazık ki heyecandan çok derin bir kaygı ve çaresizlik demek. Okulların açılmasıyla anne ve babaların kaygısı çoğalıyor.

Çocukların kırtasiye masrafları, okul kıyafetleri, beslenmeleri, okul servisleri ve bunların fiyatlarının her yıl iki katı artması sonucu oluşan yettirememe çaresizliği. Asgari ücretle yaşayan bir işçi ailesi kirayı mı ödesin, okul için para mı bulsun, her gün çocuğa beslenme mi koy-sun? Çocuklarının hangi eksikliğini bir asgari ücretle tamamlasın? Bu koşullarda yaşayan çocuklarla her şey önüne altın bir tepside sunulan çocuğun eğitim hakkı aynı mı diye sormadan edemiyor insan.

Çocukların eğitim hakkı, anne babaların ceplerindeki para kadar olmamalıdır. Eşitsizliğin bu kadar derinleştiği bir ortamda asgari ücretle geçinen ailelerin sırtına yüklemek adil değildir. Eğitim her çocuğun en temel hakkıdır.

Fotoğraf: Freepik

Kardelen Mahallesi'nde tiyatro atölyesi kuruyoruz!

Fidel Yokuş

Ankara-Yenimahalle

Ekmek ve Gül okurları olarak bir süredir birlikte neler yapabileceğimizi konuşuyorduk. Bizi harekete geçiren şey, birlikte yeni şeyler üretmenin iyi geleceğini fikri oldu. Başlangıçta amatör bir tiyatro grubu olarak başlayacağımız yolculuğumuzun nereye ulaşacağı, hangi duraklarda kimleri alacağı, kimlerin hayatına dokunup, güzelleştireceğine birlikte karar vereceğiz. Dekorundan senaryosuna bir oyunun tamamını birlikte hazırlamak fikri bizi çok heyecanlandırıyor. Sizi de bu heyecana ortak olmaya, uzun soluklu bu çalışmanın ilk adımını birlikte atmaya davet ediyoruz.

Aynı mahallede yaşadığımız halde birbirimizi görmeden geçip gidiyoruz. Günlük hayatımızda dertlerimiz, telaşlarımız, sorumluluklarımız var. Bu koşuşturmanın içerisinde, kendinize zaman ayırmamanın kolay olmadığını biliyoruz. Oysa yalnız değiliz; paylaşmanın, üretmenin gücünü çok iyi biliyoruz. Bu yüzden aynı yerde buluşup birlikte üretmenin keyfini sizlerle paylaşmak istiyoruz.

Zor olan şey ilk adımı atmak

Atölyeye katılmak isteyen Ekmek ve Gül okurlarıyla tek tek konuştuk. Kimimizin daha önce tiyatro deneyimi var, kimimizinse hiç yok. Birlikte neler

öğrenebileceğimizi, nasıl bir oyun oynayacağımızı, neyi, nasıl anlatmak isteyeceğimizi provalar sırasında beraber keşfedeceğiz. İlk adımı atmak size zor gelebilir ama zor olan tek şey, o ilk adımı atmak olacak. Gerisi ise, kendiliğinde gelişecek olan keyifli bir süreç. Belki de düşündüğümüzden bambaşka bir oyun çıkacak ortaya. Ama biliyoruz ki sonunda sahnelediğimiz şey yalnızca bir oyun değil; birbirimizin hikâyelerine dokunduğumuz, emeğimiz ve dayanışmamızla güzelleşen anılar da olacak.

Eylül ayının sonlarına doğru çalışmalarla başlayacağız. Mahallede tanıtım ve davet afişlerimizi astık. Umuyoruz ki afişi gören, daha önce hiç tanışmadığımız komşularımız da aramıza katılır. Görenler görmeyenlere duyursun! Komşunu da al gel, diyoruz. Çünkü bu atölyenin mümkün olduğunca çok kişinin dahil olduğu bir çalışma olmasını istiyoruz. Atölyemiz, birlikte üretmeye, paylaşmaya, bir hikayeyi anlatmaya gönüllü tüm komşularımıza, tüm Kardelenlilere açık. Katılmak isteyen herkesi heyecan ve umutla atölyemize bekliyoruz!

Uzaktan izlenen bir savaş görüntüsü değil

Hikayeleri olan canlı bir coğrafya

Irmak Timur

Filistin denildiğinde aklımıza gelen ilk imgeler uzaktan şahit olduğumuz, sosyal medyada bir nevi "içerik" olarak sunulan savaş görüntüleri... Savaşın dehşetini, yaşattığı acıları ve şiddetin boyutunu silikleştiren bu kareler arkasında birçok öykü barındırıyor.

Sheikha Helawy'nin Filistinli kadınların günlük yaşamlarına ışık tutan "Anıların Yolu" öykü kitabı; görünmez ayrıntıları, dört duvar arasındaki çatışmaları ve kadınların hem işgale hem de erkek egemen düzene karşı kendi içlerinde verdikleri mücadeleyi görünür kılıyor.

Yazar, bizi siyonist İsrail'in Filistin topraklarını işgali ile, birkaç kilometre ötedeki köyüne bile gitmesi yasaklanan bir dünyaya götürüyor. Aynı zamanda emperyalist sömürge planı bir bir uygulanırken en ağır faturanın kadınlara kesildiğini gösteriyor.

Kitaptaki kadınların ortak noktalarından biri kendi adlarıyla değil; hep birlerinin kızı, kardeşi ya da eşi olarak tanımlanmaları. Hayatlarından küçük parçalar okuduğumuz her bir kadının kendine ait küçük bir alan açmaya çalışması dahi çevresindeki erkeklere ve ailenin yerleşik düzenine kendini kabul ettirmesiyle mümkün kınıyor. Bu kabulün şartı ise sınırları gelenek tarafından çizilmiş "makul kadın" kalıbına sığmak. Bu sınırın dışına çıkma ihtimali devasa bir şiddet mekanizmasını tetikliyor.

Kitaptan anlatmak için seçtiğim öykülerin önemi tam da bu ortaklık. Birbirinden farklı hayatlarla ve kadınlara bakarken aslında aynı denetim mekanizmasının farklı biçimlerini görüyoruz. Bu yüzden bu öyküler yalnızca bireysel olarak kadınların hikayelerini anlatmıyor, kadınların hayatlarını kuşatan toplumsal ve siyasi koşulları da görünür kılıyor. İşgalin yarattığı kuşatılmışlık ile kadınların bedeni ve yaşamı üzerindeki denetim, birbirinden bağımsız iki mesele gibi değil, kadınların gündelik hayatında birbirine kenetleniyor.

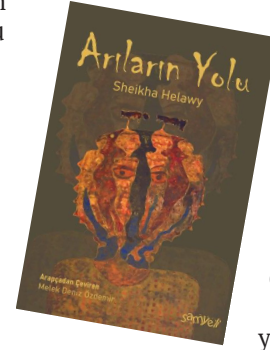
Ölümden sonra da devam eden denetim

Kitapta yer alan ve bir abinin gözünden anlatılan "Fahişe" öyküsü,

bu denetleme arzusunun ulaştığı hastalıklı boyutu gösteriyor. Üniversiteye giden kız kardeşinin her adımını kuşkuyla izleyen, zihninde sürekli "yoldan çıkma" senaryoları kuran abi, sahilde tanımadığı hamile bir kadına sırf kız kardeşine benzettiği için saldırıyor. Gerçekle yüzleştğinde, kardeşini başında ağlarken gördüğünde bile içindeki o paranoya sönmüyor; kadına kendi zihninde çoktan hükmünü vermiş oluyor. Bu öykü, kadına yönelik şiddetin kaynağının kadının eylemlerinden ziyade, erkeğin kadını denetleme ve onu cezalandırma hakkını kendinde görmesi olduğunu gösteriyor. Yafa sahilindeki bu erkek sanrısı ile Türkiye'de her gün en yakınındaki erkekler tarafından katledilen kadınların hedef olduğu zihniyet aynı yerde buluşuyor.

Helawy, bir diğer öyküsünde; düğün için pembe elbise giyen bir kız çocuğunun belirginleşen göğüslerini saklamak için kambur durması anlatılıyor. Annesinin ise kızının bacağındaki kılları kendi "cazibesini" erken fark edip çocuk ruhunun zedelenmesinden endişelenerek aldırması üzerinden, büyüme evresinde maruz kaldığı erken denetimi ve kaygıyı gösteriyor.

Kitapta yer alan bir diğer öyküde ise gasilhanede yıkanırken sırtındaki yılan dövmesi yüzünden ayıplanan bir kadının, ölümünde bile cansız bedeninin "ahlaksız" bulunarak yargılanışına tanık oluyoruz. Helawy, Filistin'deki Bedevi kadınların yaşamını anlatırken bu denetimin sadece hayattayken değil, ölümden sonra bile yakalarını bırakmadığını gösteriyor. Bedenin üzerindeki en küçük detayın

hesabının sorulduğu bu gasilhane sahnesi, Türkiye'de katledilen veya şüpheli şekilde ölen kadınların ardından "O saatte orda ne işi vardı?", "Ne giymişti?" diye soran yaklaşımla ortaklaşıyor.

Anıların Yolu'nun sosyal medyada karışımıza çıkan Filistin görüntülerinden ayrıldığı yer tam olarak burası. Kitap bize savaşın yalnızca bombaların düştüğü anda yaşanmadığını, şiddetin gündelik hayatın ayrıntılarına kadar nasıl sızdığını gösteriyor. Bir kadının nereye gidebildiğinde, nasıl giyindiğinde, ailesi tarafından nasıl tanımlandığında ve hatta öldükten sonra nasıl hatırlandığında bile coğrafyanın izlerini görüyoruz. Bu nedenle kitap, Filistin'i uzaktan izlenen bir savaş görüntüsü olmaktan çıkarıp insanları, hikayeleri olan canlı bir coğrafya olarak yeniden düşünmeye davet ediyor.

Fotoğraf: Pexels

Sahnedeki hileli düzeni, 'Oyna, at zarları' diyen kadınlar bozacak

Yağmur Su
İstanbul-Şişli

Sanatın özgür olması yalnızca bir şarkının yasaklanması değildir. Sanatı üretenlerin geçinebilmesi, emeğinin karşılığını alabilmesi, üretmek için zamana ve mekâna sahip olabilmesi de sanat özgürlüğünün parçasıdır.

Son dönemde kültür sanat alanında yaşananları birkaç "sansür vakası" olarak görmek mümkün değil. Mabel Matiz'in şarkısına yönelik soruşturma, yeni kuşak müzik gruplarının kıyafetlerinden şarkı sözlerine, kliplerinden sahnedeki tavırlarına kadar hedef gösterilmesi; kadınların ve LGBTİ'lerin yaşamına yönelik uzun süredir büyüyen baskının kültür sanat alanındaki devamı.

İktidar yıllardır bize nasıl bir aile kurmamız, nasıl giyinmemiz, kaç çocuk doğurmamız, kimi sevmemiz, nasıl yaşamamız gerektiğini söylüyor. Kadınların ve LGBTİ'lerin yaşamını sınırlar içine hapsedmeye çalışan bu anlayış, sanatın kapısında durmuyor. Çünkü sanat hayatın dışında, toplumsal ilişkilerden bağımsız üretilmiyor.

Fakat kadın sanatçıların üzerindeki baskıyı yalnızca iktidarın muhafazakar politikalarıyla açıklamak yeterli değil. İçinde üretmeye çalıştığımız kültür endüstrisi de kadınlara özgür bir alan sunmuyor.

Kapitalizm sanatı piyasanın dışında bırakmıyor

Bugün genç bir kadın müzisyen daha şarkısını dinleyiciyle buluşturmadan nasıl görünmesi gerektiğiyle karşı karşıya kalıyor. Kilosu, yaşı, kıyafeti, yüzü, sosyal medya hesabı, ne kadar "çekici" ve "pazarlanabilir" olduğu müziğinin önüne geçebiliyor. Bir erkek müzisyenin sahnedeki varlığı çoğu zaman yaptığı müzik üzerinden tartışılabilirken kadın sanatçının bedeni, yaşı ürettiği işin bir parçasıymış gibi değerlendiriliyor.

Çünkü kapitalizm sanatı da piyasanın dışında bırakmıyor. Şarkı yalnızca şarkı, sanatçı yalnızca üreten insan olmaktan çıkarılıyor; hepsi satılabilir ürüne dönüştürülüyor. Kadın sanatçı açısından da buna bir katman daha ekleniyor: Bedenimiz, özel hayatımız, sosyal medya hesaplarımız, hatta kimliğimiz...

Piyasa, "Görünür ol, bedenini ve hayatını pazarlanabilir hale getir" diyor. İktidar ve muhafazakar çevreler ise "fazla görünür olma, böyle giyinme, böyle konuşma,

Fotoğraf: M6nifestgirls/X

Görsel: Mabel Matiz'in klibinden ekran görüntüsü

bunu anlatma" diyor.

Görünürde birbirine zıt olan bu iki talebin ortak bir yönü var: Kadının kendi sözünün ve bedeninin öznesi olarak kabul edilmemesi. Biri neyin satılabilir olduğuna, diğeri neyin makbul olduğuna karar vermek istiyor. Bir tarafta metalaştırılan, diğer tarafta ahlakçılıkla denetlenen yine kadınların hayatı oluyor.

Sanatı üretenlerin geçinebilmesi sanat özgürlüğünün parçasıdır

Kadın sanatçının özgürlüğünü yalnızca "istediğini giyebilmesi" ya da "istediği şarkıyı söyleyebilmesi" üzerinden tartışmak eksik kalıyor. Asıl soru, kadınların hangi maddi koşullar altında sanat üretebildiği. Bugün konser vermek, kayıt yapmak, bir şarkıyı yayımlamak, prova yapacak bir alan bulmak ciddi ekonomik olanaklar gerektiriyor. Pek çok müzisyen geçinebilmek için birden fazla işte çalışıyor. Sanat üretebilmek için zamanımızın ve enerjimizin büyük bölümünü bambaşka işlere vermek zorunda kalıyoruz. Böylece sanat üretimi, ekonomik imkanı olanların daha rahat erişebildiği bir alana dönüşüyor.

Bu yalnızca sanatçının kişisel sıkıntısı değil. Çünkü bir sanatçının üretmek için zamanı, mekanı ve ekonomik güvencesi yoksa hangi hikayelerin anlatılabileceği de sınıfsal olarak belirlenmeye başlıyor. İşçi bir kadının, yoksul bir gencin, bağımsız bir müzisyenin üretimin içinde kalabilmesi giderek zorlaşırken sermayesi, şirket desteği ve bağlantıları olanların sesi daha kolay duyuluyor.

Tam da burada "sanatın özgürlüğü" meselesi başka bir anlam kazanıyor. Sanatın özgür olması yalnızca devletin bir şarkıyı yasaklamaması değildir. Sanatı üretenlerin geçinebilmesi, emeğinin karşılığını alabilmesi, üretmek için zamana ve mekana sahip olabilmesi de sanat özgürlüğünün parçasıdır.

Kadın sanatçıların açısından bu güvencesizliğin üzerine erkek egemen sektör ilişkileri de ekleniyor. Taciz, mobbing, ayrımcılık, erkek-

lerin hâkim olduğu karar mekanizmaları ve sürekli dış görünüş üzerinden değerlendirilme, kadınların sektörde kalmasını ve üretmesini doğrudan etkiliyor. Dolayısıyla bir kadının sahneye çıkabilmesi bile çoğu zaman büyük bir emeğin ve mücadelenin sonucu. Sanatı yalnızca sahnedeki birkaç dakikadan ibaret gördüğümüzde işte bütün bu emeği de görünmez hale getiriyoruz.

Sansürü de aynı nedenle yalnızca bir şarkının yasaklanması olarak düşünemeyiz. Bir konserin iptal edilmesi, bir sanatçının hedef gösterilmesi, bir kadının sahne kıyafeti üzerinden günlerce aşağılanması, LGBTİ'lerin görünürliğünün suç gibi gösterilmesi, sanatçıların politik sözleri nedeniyle işlerini kaybetmekten korkması aynı baskı ortamının farklı biçimleri.

Sansür her zaman yukarıdan gelen açık bir yasak biçiminde işlemiyor. "Bunu söylersem başıma ne gelir, konserim iptal edilir mi, iş bulabilir miyim, hedef gösterilir miyim?" diye düşünmeye başladığımızda ortaya çıkıyor. Baskının en güçlü sonuçlarından biri de sanatçının sansürü kendi zihninde taşımaya başlaması.

Bu yüzden mesele yalnızca Mabel Matiz'in ya da bugün hedef gösterilen başka bir sanatçının meselesi değil. Konservatuvarda okuyan öğrencinin, küçük bir mekanda sahne alan müzisyenin, tiyatro yapan gençlerin, evinde şarkısını kaydedip yayımlamaya çalışan bağımsız sanatçının da meselesi. Çünkü sanatın kim tarafından üretildiği, hangi hayatların anlatılmaya değer bulunduğu sınıfsal bir meseledir.

Biz kadınlara; iş yerinde, okulda, sokakta, evde hayatımız üzerinde söz sahibi olmaya çalışırken konulan sınırlar bugün sahnelerin etrafına da çiziliyor. Bu nedenle kadınların özgürleşmesiyle kadın sanatçıların özgürce üretebilmesini birbirinden ayrı düşünemeyiz.

Bizim ihtiyacımız daha "makbul" kadın sanatçıların olmak değil. Piyasanın satılabilir bulduğu kadın imgesine de iktidarın makbul bulduğu kadın tarifine de girmediğimiz bir sanat alanının varlığı. Böyle bir alan yalnızca tek tek sanatçıların daha cesur olmasıyla kurulamaz. Çünkü karşımızdaki sorunlar bireysel olmadığı gibi çözümümüz de bireysel olamaz. Sanatçının emeğini, kadınların özgürlüğünü ve toplumun sanatla kurduğu ilişkiyi birlikte savunmak bu açıdan yaşamsal. Nasıl bir sanat istediğimiz sorusu, nasıl bir hayat istediğimiz sorusundan ayrı değil.

Dijital mürebbiyeler çağında aklın ve duygunun iflası

Filiz Gür*

Geçen gün bir dostumla sohbet ediyoruz. Konu ne zaman derinleşse, fikir beyan etmesi gereken yerde cümlesine bir atıfla başlıyor: “Geçen gün Barış şöyle dedi...”, “Dücan bu konuyu harika anlattı...”, “Şule o kadar cesur yaklaştı ki...”

Tüm ekmeği, katığı Youtube kanalları. Algoritmaların akışında önüne düşen videolardan iştahlanıyor ya da şüpheye kapılıyor ama bir adım ötesi yok. Kendi merakının peşine düşüp kaynağa inmiyor, metni teyit etmiyor, o bilginin mutfağında ne olduğunu merak dahi etmiyor. Varsa yoksa dijital mürebbiyeleri...

Herkesin mürebbiyesi de kendi meşrebine göre tabii. Kimi içindeki bastırılmış öfkenin yansımasını bulduğu ajite kanalları seçiyor kendine; öfkesini başkasının ağzıyla meşrulaştırmak için. Kimi akademik terimler savuran yayıncıları izliyor; bilgiye duyduğu o kör tutkuyu kutsamak adına... Oysa bu sonucusu tam bir trajikomedidir: Bilginin asıl kaynağıyla hiç temas etmeden, tavşanın suyunun suyuyla yetinip kendini aydınlanmış sanma hali.

Derdim bilginin formatıyla ya da mecrasıyla değil. “Bilgi illa mürekkep kokmalı, kitap sayfaları arasında aranmalı” gibi nostaljik bir iddiam yok. Çağdaşımız olan insanların dijitalde bilgi üretmesi, bunu geniş kitlelere yayması harika bir imkan. Derdim araçlarla değil; derdim kendi aklını ve merakını tefeciye verir gibi başkasına devreden insanın dramıyla.

Geçen yıl Adorno ile tanıştım. Bildiğim bazı şeylerin farkındalığa dönüşmesinde payı olan mürebbiyelerimden biri odur. Ben bir fikri teslim olmak için değil, önce sınavı

karşı çıkmak için dinlerim; bu bir ki-bir değil, zihnimi koruma refleksidir.

Theodor Adorno ve Max Horkheimer, Aydınlanmanın Diyalektiği eserinde “Kültür Endüstrisi”ni anlatırken, kitle iletişim araçlarının insanı nasıl pasif bir alıcıya dönüştürdüğünü vurgular. Adorno’ya göre bu düzen, bireye “düşünme” illüzyonu sunar ama aslında onun yerine çoktan düşünülmüş, paketlenmiş ve tüketime hazır fikirleri zihnine enjekte eder. Birey, kendi zihinsel çabasıyla ulaşmadığı bir fikri savunurken bile aslında özgür olduğunu sanan biridir. Bu yıl yine farklı referanslarla okuduğum isimlerden biri olan Frédéric Lordon da bakış açımı epey genişletti: Duygulanımların ve arzunun yeniden üretimi. Lordon, kitlelerin toplumsal yapıları sadece zihinsel kalıplarla değil, kolektif olarak üretilen duygulanımlar aracılığıyla bağlandığını söyler.

Bugün dijital mecralardaki “mürebbiyeler” sadece hazır bilgi sunmakla kalmıyor; takipçilerine neye, nasıl ve ne kadar öfkeleneceklerini de öğretiyor. Kendi öfkesini veya merakını üretmekten acizleşen birey, ekrandaki figürün duygusal ritmine kapılıyor. Yani ortada sadece aklın değil, duyguların ve arzunun da taklit edildiği, kolektif olarak yeniden üretilip tüketildiği bir duygu endüstrisi var. Birey kendi hissinin bile öznesi olamıyor; hissettiği öfke dahi başkasının ona kiraladığı bir duygulanımdan ibaret kalıyor.

Kendi zihnini ve duygusunu bir başkasının konforlu anlatısına emanet etmek, kısa vadede huzur verebilir. Fakat en büyük dram, insanın günün sonunda kendi aklıyla baş başa kaldığında söyleyecek tek bir özgün cümlesinin bile olmadığını fark ettiği o an başlar.

*filizy63@gmail.com

HPV aşısı neden hâlâ ücretsiz değil?

Dr. Selin Kurşun

Ankara

HPV aşısının ülkemizin Ulusal Bağışıklama Programı’na dahil edilip edilmeyeceği son birkaç yıldır fazlaca tartışılıyor. Önceki Sağlık Bakanı tarafından seçimlerden hemen önce dile getirildiğini görmüştük, 2025 sonunda HPV aşısının ücretsiz olacağını duyuran yeni Bakan ise 15 Ağustos’ta Türkiye HPV profilinin diğer ülkelerden farklı olması sebebiyle bilimsel değerlendirmeleri sürdürdüklerini söyledi. 148 ülkenin aşılamaya programına dahil olan HPV aşısının bizlere ücretsiz sunulmamasını kadın örgütleri yıllardır gündeminde tutuyor. Aşı HPV’nin kanser yapan suçlarına karşı koruma sağlarken neden bu aşı halka ücretsiz bir şekilde sunulmuyor?

Her yıl 735 binden fazla kadın HPV enfeksiyonuna bağlı kanser türlerine yakalanmakta ve bu vakaların çoğunluğunu serviks kanseri oluşturmaktadır. Her yıl 662 binden fazla kadına rahim ağzı kanseri teşhisi konmakta ve 348 binden fazla kadın bu nedenle hayatını yitirmektedir. Türkiye’de ise cinsel aktif her 5 kadından biri HPV virüsüne yakalanmakta, her yıl 2300’den fazla kadına rahim ağzı kanseri teşhisi konmakta ve 1200 kadın hayatını kaybetmektedir. Bilimsel verilere dayanarak ülkemizde aşı yapılmasını gerek görmeyen bilim insanları hangi verilere dayanmaktadır? Bakanın bahsettiği bilimsel değerlendirmeler nelerdir? Kadınların

kansere yakalanmasını önlemek öncelik değil midir?

Bu konunun ekonomik, politik, ideolojik başkaca boyutları olduğunu söyleyebiliriz. Korumacı sağlık hizmetinin sağlığa özelleştirmelerle gittikçe tükendiği, sağlığın piyasalaştığı ve kâr anlayışıyla işlediği bir dönemdeyiz ve ilaç, aşılar büyük bir gelir kaynağını oluşturuyor, tekelleri besliyor. Halk sağlığı öncelenmiyor; kâr marjı, kamuya oluşturduğu maliyet hesaplanıyor. Halkın ücretsiz, nitelikli sağlığa erişmesi her açıdan gittikçe zorlaşıyor.

Kadınlar açısından diğer öne çıkan politik mesele ise iktidarın kadın bedeni üzerinde kurmaya çalıştığı tahakkümün kadın sağlığını doğrudan etkilemesiyle ilgili. HPV aşısını değerlendirme biçimleri, kadın sağlığını nasıl ele aldıklarıyla ilişkili. Kadınların kendi bedenleriyle ilgili vermeleri gereken kararlar sağlık politikalarıyla belirlenmeye çalışılıyor, kadınlara sağlıklarıyla ilgili kendi kararlarını vermelerini sağlayacak yeterli bilgi ve destek sağlanmıyor. Kürtaj yaptığı gerekçesiyle hekimlerin muayenehanelerine tutanak tutuluyor, kürtaj fiilen her geçen gün daha çok engelleniyor. Kadınların kaç çocuk doğuracağı söyleniyor, çocuklarını doğurma biçimlerine müdahale ediliyor. Sağlık Bakanlığı vajinal doğumu teşvik edici kamu spotları paylaşıyor. Kadınların nasıl yaşaması gerektiği açıkça tarif ediliyor.

Cinsel yolla bulaşan hastalıklar kadınlar için bir sopa haline getiriliyor, hastalıklar üzerinden ahlak dersi veriliyor. Kadın

sağlığı kişisel korunmaya ve kişinin gelir düzeyinin insafına bırakılıyor. Toplum içerisinde bin bir türlü baskıyla karşılaşılan kadınların cinsel hayatını ailelerin gözetmesi ve ideal yaş olan 12-13 yaşında kız çocuklarını aşılatmasının beklenmesi, şu an üç dozu 15 bin liranın üzerinde olan HPV aşısının ücretinin kadınların, ailelerin üzerine yıkılması çoğu kadın bu aşıya erişememesine sebep oluyor. Bunun sonucunda bulaşması engellenebilecek hatta düzenli aşılamaya yapılırsa yeryüzünden eradike edilebilecek bir virüs hâlâ aramızdan birilerinin ölümüne neden oluyor. Nitekim İngiltere’de 2008’de başlayan düzenli aşılamayla birlikte 20-24 yaş arası ölüm vakalarının sıfıra indiği bildirildi.

Kadınların sağlık ihtiyaçlarını belirleyip risklerden korunmaları kamusal bir sorumluluk olarak ele alınmalıdır ve sosyo-ekonomik durumu fark etmeksizin her kadının düzenli sağlık kontrolü yapılmalı, her kadın düzenli aralıklarla taranmalı, ihtiyaçları temin edilmelidir. Sağlığa eşit bir şekilde erişebilmek böyle mümkün olabilir. Kadınların önlenemez bir kansere yakalanmaması, kişinin ekonomik gücüne, bilgi birikimine, kişisel isteklerine terk edilmemelidir. HPV ve yol açtığı kanserlere yönelik birincil koruma aşısıdır ve bu aşı toplumun tamamını korumak için herkese ulaştırılmalıdır. Halihazırda var olan bir aşığı halka ulaştırmamak ciddi bir halk sağlığı sorunu olarak karşımızda durmaktadır.

Menopoz: Doğal bir süreçten kârlı bir pazara

Günseli Uğur

Menopoz denince aklımıza çoğunlukla gece terlemeleri, sıcak basmaları, uyku sorunları, duygusal değişimler, kilo alma ve kemik erimesi geliyor. Oysa menopoz, kadınların bedensel, psikolojik ve sosyal yaşamlarında önemli değişimlerin yaşanabildiği bir dönem.

Menopoz aslında tek başına yaşanan bir an değil, kadınların yaşamında üreme döneminden sonraki döneme geçişle birlikte ortaya çıkan değişimlerin bir parçası. Adetlerin düzensizleşmeye başladığı dönemden son adet sonrasına kadar ve sonrasında kadınların yaşadığı değişimler birbirinden farklı olabiliyor. Bu nedenle menopoz deneyimini bütün kadınlar için aynı biçimde tanımlamak mümkün değil. 40 yaşından önce ortaya çıkan menopoz erken over yetmezliği, 40-44 yaş arasında ortaya çıkan menopoz ise erken menopoz olarak değerlendirilir. Bu durum farklı tıbbi yaklaşımlar gerektirdiği için bu yazıda yer vermeyeceğiz.

Menopozda ihtiyaç ücretsiz, nitelikli koruyucu sağlık hizmeti

Halk sağlığı perspektifiyle, menopoz bir hastalık değil, kadın yaşamının doğal ve kaçınılmaz bir geçişidir. Dolayısıyla amaç menopoza ortadan kaldırmak ya da kadın bedenini bu dönemde “normalleştirmek” değil; bu süreçte ortaya çıkabilecek sağlık risklerini azaltmak, erken tanı ve koruyucu sağlık hizmetlerini güçlendirmek ve kadınların yaşam kalitesini yükseltmek olmalı.

Ne yazık ki sağlık sisteminizin koruyucu sağlık hizmetlerinden giderek uzaklaştırılarak performans ve piyasa ilişkileri içinde örgütlenmesinin kadın sağlığına da yansımaları görüyoruz. Çünkü menopoz döneminde kadınların ihtiyaç duyduğu şey daha fazla ürün, test ve özel hizmet değil; erişilebilir, ücretsiz, bilimsel ve nitelikli bir koruyucu sağlık hizmetidir.

Her kadın menopoza aynı yaşamıyor

“Ben menopoz filan anlamadım” diyen de var yaşamı altüst olan da. Hepimiz ergenliği de aynı şekilde yaşamadık. Adet öncesi dönem ise kimi kadın için ciddi bir duygusal ve bedensel dalgalanma anlamına gelirken kimi kadın bunu

neredeyse hiç yaşamıyor. Ya da gebelik, lohusalık, emzirme dönemleri gibi diğer doğal hormonal süreçler gibi. Dolayısıyla kadınların yaşamındaki doğal geçişleri açıklamak için kullandığımız tıbbi kavramlar yararlı olsa da kadının yaşadığı deneyimin kendisinden daha önemli değişimler.

Menopoz döneminde östrojen ve progesteron düzeylerinde yaşanan değişiklikler vücudun pek çok sistemini etkileyebilir. Sıcak basmaları, gece terlemeleri, uyku sorunları ve ruh hali değişikliklerinin yanı sıra yorgunluk, odaklanma güçlüğü, kas-eklem yakınmaları ve cinsel yaşamda değişiklikler görülebilir. Bazı kadınlarda baş ağrıları, ciltte kuruluk ve kaşıntı gibi yakınmalar da artabilir. Farklı yakınmalar da bu dönemde kadınların gündemine girebilir.

Aman dikkat: Her belirtiyi menopoza bağlamamak gerekir. Yeni başlayan, şiddetlenen veya yaşam kalitesini bozan her yakınmanın ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Özellikle kalp-damar hastalıkları ve kemik sağlığı açısından bu dönem önemlidir. Yaşa ve kişisel risklere uygun sağlık kontrollerinin sürdürülmesi, kanser taramalarının aksatılmaması ve gerektiğinde kemik sağlığının değerlendirilmesi koruyucu sağlık açısından çok önemlidir.

Bunlar önemli

Menopoz döneminde sağlığımızı koru-

mak içinse mucizevi bir besin ya da bir takviye yok. Temel mesele yine dengeli beslenme, hareket, uyku, sosyal yaşam ve düzenli sağlık kontrollerinden geçiyor. Beslenmede sebze, meyve, yeterli protein, sağlıklı yağlar ve tam tahıllara yer vermek; şeker ve yüksek oranda işlenmiş gıdaları azaltmak önemli. Kalsiyum ve D vitamini başta olmak üzere kemik sağlığı için gerekli besin öğelerinin yeterli alınması gerekiyor. Takviyeler ise herkes için otomatik olarak gerekli değil; ihtiyaç halinde doktor önerisiyle kullanılmalı.

Menopozda kilo artışı yalnızca metabolizmanın yavaşlamasıyla açıklamak da doğru değil. Yaşlanma, kas kaybı, fiziksel aktivitedeki değişiklikler ve hormonal değişimler birlikte etkili oluyor. Bu nedenle çözüm, sadece daha az yemek değil; kas kütlelerini korumak ve hareketli bir yaşam sürdürmek. Yeterli protein alımı ve yürüyüş gibi özellikle açık havada yapılan egzersizlerin yanında direnç/ağırlık egzersizleri, kas kütlelerini korumak açısından önemli.

Uyku da en az beslenme ve hareket kadar önemli. Mümkün olduğunca düzenli saatlerde uyumak ve uyanmak, yatak odasını serin tutmak, yatmadan önce ekran kullanımını azaltmak yardımcı olabilir. Ancak ciddi uykusuzluk, horlama ve uykuda solunum durması, huzursuz bacak gibi sorunlar varsa “menopoz işte” deyip geçmeden

bir uzmana gitmeli. Kahve keyfimize de biraz düzen vermek gerekebilir. Kafeinin günün erken saatlerine çekilmesi, sigara ve alkolün (menopozdan bağımsız olarak sağlığa zararlı) azaltılması ya da bırakılması önemli. Ve elbette sosyal-lik. Menopoz döneminde bazı kadınlar sosyal yaşamdan uzaklaşabiliyor. Oysa sağlıklı ilişkiler, arkadaşlıklar, kültürel ve sosyal faaliyetler ruh sağlığının önemli parçaları.

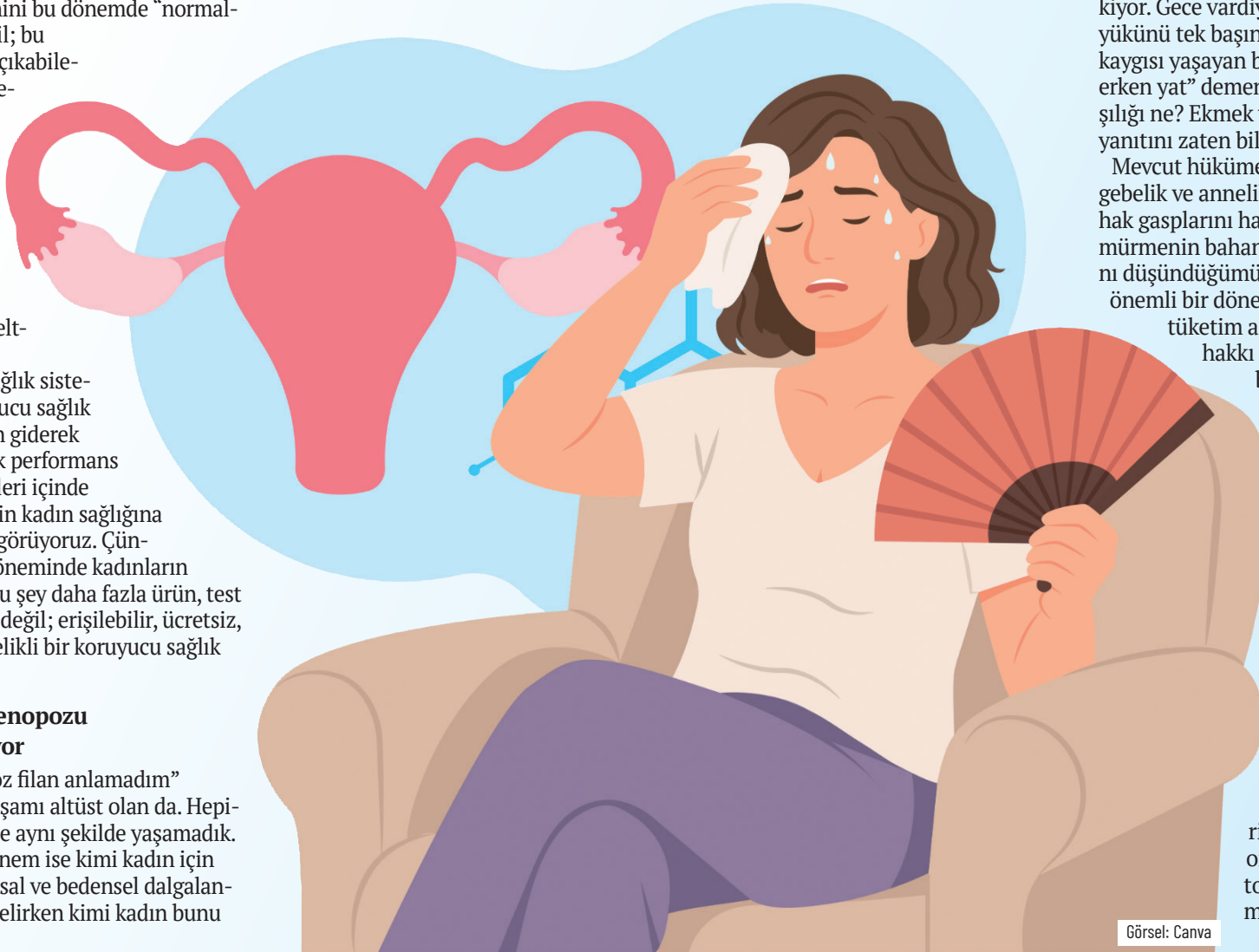
Bu öneriler hayata nasıl geçecek?

Peki bütün bunları yapmak herkes için mümkün mü? Tam burada “sağlıklı menopoz” önerilerinin sınırına geliyoruz. Her gün yürüyün. Ağırlık çalışın. Yeterli protein alın. İyi uyun. Stresten uzak durun. Sosyalleşin. Düzenli sağlık kontrolüne gidin. Kulağa çok güzel geliyor.

Peki sekiz-on saat çalışan, işe gidip gelirken saatlerini yollarda geçiren; eve geldiğinde çocuk, yaşlı ve hasta bakımını üstlenen; ev işlerini yapan, düşük ücretle çalışan ya da işsiz olan bir kadın bunları nasıl yapacak? İyi beslenmek yalnızca beslenme bilgisiyle mümkün değil. İyi gıdaya erişebilmek gerekiyor. Egzersiz yapmak yalnızca “irade” meselesi değil. Bunun için zaman, alan ve ekonomik olanak gerekiyor. Düzenli sağlık kontrolü yalnızca “bilinçli kadın olmakla” mümkün değil. Sağlık hizmetine ulaşabilmek, sıra bekleyebilmek, çalıştığı işyerinden izin alabilmek gerekiyor. Gece vardiyasında çalışan, bakım yükünü tek başına üstlenen ya da geçim kaygısı yaşayan bir kadına “stres yapma, erken yat” demenin gerçek hayatta karşılığı ne? Ekmek ve Gül okurları bunun yanıtını zaten biliyor.

Mevcut hükümetin üç çocuk söylemi, gebelik ve annelik izinlerinde yapılan hak gasplarını hatta emek gücünü sömürmenin bahanesi olarak kullanıldığını düşündüğümüzde menopoz oldukça önemli bir dönemdir. Sistem bunu tüketim alanına çevirir. Sağlık

hakkı satın alma gücüne göre belirlenerek önemli bir eşitsizlik yaratılıyor. Çünkü sağlıklı bir menopoz deneyimini herkes için mümkün kılmak, yalnızca doğru beslenmek, hareket etmek ya da sağlık hizmetine ulaşmakla mümkün değil. Bunların herkes için eşit ve uygulanabilir olabilmesi; sağlık ve eğitime eşit erişimin sağlandığı, cinsiyet eşitsizliklerinin ve ayrımcılıkların ortadan kaldırıldığı bir toplumsal düzene ulaşmayı gerektiriyor.

Görsel: Canva